

Bliznaštvo i romantične veze

Grašić, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:166772>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Karla Grašić

BLIZANAŠTVO I ROMANTIČNE VEZE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

KARLA GRAŠIĆ

BLIZANAŠTVO I ROMANTIČNE VEZE

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Erik Brezovec

Zagreb, 2024.

Zahvala

Iskreno bih htjela zahvaliti svom mentoru, doc. dr. sc. Eriku Brezovcu na strpljenju i podršci koju mi je pružao ne samo prilikom pisanja ovog rada, već i kod svih mojih godina studiranja. Također, zahvalila bih na suradnji i trudu koje je uložio u moje prijašnje radove koje je mentorirao, a smatram da moje uzastopno biranje njegovog mentorstva dovoljno govori o stručnosti i pozitivnim iskustvima koje sam imala s njim. Profesore, hvala Vam!

Htjela bih najviše zahvaliti svojoj blizanki Klari, bez koje do ideje ovog rada ne bi došlo, a koja mi je kao u svemu u životu, tako i u ovom radu bila neizmjenjerna podrška i pomoć. Odrastanje uz nju je posebnost blizanačke veze još više naglasilo i na tome joj hvala.

Zahvalila bih i svojim roditeljima koji su me podržavali i omogućili mi sve potrebno da moji studentski dani prođu što bezbolnije. Hvala što ste odgoj jednojajčanih blizanaca odradili najbolje što ste mogli i pružili mi slobodu da se razvijem kao individualna osoba.

Hvala Ivi, Vinku, Matiji i Ericu koji su nebrojeno puta bili žrtve mojih akademskih pothvata, a koji su zauzvrat pružili samo riječi ohrabivanja i hvale.

I posljednje, ali nikako manje bitno, željela bih zahvaliti svim ispitanicima, mojim jednojajčanim blizancima koji su izdvojili svoje vrijeme i pristali biti sudionici mog istraživanja. Bez Vas ovaj rad ne bi bio moguć, a ni toliko bogat.

Sažetak

Ovo istraživanje nastoji istražiti i objasniti iskustva i značenje romantičnih veza jednojajčanih blizanaca te načine na koje doživljavaju mogućnosti romantičnih veza u odnosu sa svojim blizanačkim parom. Kako bi dobili sveobuhvatan uvid u temu, koristeći se teorijom ljubavi, privrženosti i interakcija objašnjene su teorijske postavke rada. Istraživanje je provedeno metodom polu-strukturiranog intervjua na šest jednojajčanih blizanaca od kojih je troje u vezi, a njihov blizanac nije te troje koje nisu u vezi, a njihov blizanac jest. Ovakav je uzorak uzet kako bi se obuhvatila oba iskustva takvog odnosa. Također, jedan od uvjeta uzorka je bio da blizanac koji je u vezi, nije u njoj duže od pet godina. Istraživanje počiva na fenomenološkom pristupu i kvalitativnog je tipa. Povod za istraživanjem sažima se u pretpostavci da ulaskom treće osobe, to jest partnera u blizanački odnos, dolazi do njegove promjene, a također se htjelo ispitati kakav je odnos društva prema takvoj situaciji. Rezultati istraživanja pokazuju kako odnos blizanaca u vidu kvalitete ostaje nepromijenjen, a romantična je veza jednog od blizanaca bitna stavka za oba blizanca. Također, velika se važnost pridaje odnosu partnera sa blizanačkim parom i od strane blizanca koji je u vezi, ali i onog koji nije. Pokazalo se da obitelj najviše naglašava i pridaje važnost činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije.

Ključne riječi: jednojajčani blizanci, ljubav, romantične veze, društvo

Abstract

This research explores and explains the experiences and meaning of romantic relationships of identical twins and the ways in which they experience the possibilities of romantic relationships in relation to their twin pair. In order to get a comprehensive insight into the topic, the theoretical assumptions of the work were explained through the theory of love, attachment and interaction. The research was conducted using a semi-structured interview method on six identical twins, three of whom are in a relationship and their twin is not, and three who are not in a relationship and their twin is. This sample was taken in order to cover both experiences of such a relationship. Also, one of the conditions of the sample was that the twin who is in a relationship, has not been in it for more than five years. The research is based on a phenomenological approach and is qualitative in nature. The reason for the research can be summed up in the assumption that the entry of a third person, that is, a partner in a twin relationship, changes it, and we also wanted to examine the attitude of society towards such a situation. The results of the research show that the quality of the relationship between twins remains unchanged, and the romantic relationship of one of the twins is an important item for both twins. Also, great importance is attached to the relationship of the partner with the twin pair, both from the side of the twin who is in a relationship, and from the side of the one who is not. It was proved that the family most emphasizes and attaches importance to the fact that one of the twins is in a relationship and the other is not.

Key words: identical twins, love, romantic relationships, society

SADRŽAJ

UVOD	2
I. TEORIJSKI KONCEPT RADA.....	3
1. Blizanački identitet.....	3
2. Fenomen ljubavi	5
2.1. Ljubav između blizanaca	8
2.2. Romantična ljubav.....	9
3. Privrženost	10
4. Interakcija.....	11
5. Prikaz istraživanja	13
II. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE	18
6. Metodologija	18
6.1. Cilj i svrha istraživanja.....	18
6.2. Istraživačka pitanja.....	18
6.3. Metoda i uzorak.....	18
6.4. Prikupljanje i obrada podataka	20
6.5. Nedostaci istraživanja.....	20
7. Rezultati istraživanja	21
7.1. Blizanački odnos	21
7.1.1. Posebna povezanost.....	22
7.1.2. Partnerovo razumijevanje.....	23
7.2. Pitanje individualnosti.....	25
7.2.1. Partnerov odnos.....	26
7.2.2. Odnos obitelji i okoline	27
7.2.3. Blizanačko naglašavanje individualnosti.....	31
7.3. Odnos s partnerom.....	31
7.3.1. Zajedničko provođenje vremena	34
7.4. "O vezi"	36
7.4.1. Razmišljanja obitelji.....	38
7.4.2. Razmišljanja okoline	42
8. Rasprava	44
9. Zaključak	46
Popis literature	48
Prilozi.....	51

UVOD

U središtu teme ovog rada nalaze se jednojajčani blizanci i njihove romantične veze te na koji način na njih utječe odnos okoline prema činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije. Jednojajčani blizanci uvijek su kao pojava plijenili pažnju okoline, ali i kao fenomen zaintrigirali razne istraživače. U društvu se često naglašava posebnost blizanačke povezanosti koja se nerijetko mistificira i označuje kao nešto što se ne može pojmiti od strane onih koji nisu prošli to iskustvo. Mnogo je faktora koji utječu na tu povezanost, može se reći da je iskustvo jednojajčanih blizanaca jedinstveno od samih bioloških odrednica kod začeca pa do društvenih interakcija i načina odrastanja kroz cijeli život. Tijekom tog procesa odrastanja blizanci formiraju svoj identitet koji je pod utjecajem samog blizanačkog odnosa, ali i okoline. Kada govorimo o blizancima i romantičnim vezama, ljubav je jedan od aspekata koji se namače sam po sebi. Ljubav između samih blizanaca, ali i ljubav između osobe i njenog partnera pod utjecajem je mnogih bioloških i društvenih faktora koje ćemo sagledati. Sagledat ćemo i pojam privrženosti između blizanaca, ali i romantičnog partnera kako bi uočili na što utječe stupanj povezanosti te na koji se način mijenjaju objekti privrženosti. Blizanački odnos je odnos između dviju osoba koji još možemo nazvati i dijadom, a uvođenjem treće osobe, to jest partnera u dualni odnos blizanaca on se potencijalno narušava. Interakcija je sama po sebi specifična, a na nju odgovara obitelj i okolina koja izražavanjem svojih mišljenja može utjecati na međuodnose blizanaca i romantičnog partnera.

Spomenuti glavni aspekti, biti će pobliže objašnjeni u teorijskom dijelu rada. Nakon teorijskih koncepata rada, slijedi istraživački dio koji obuhvaća blizanaštvo i romantične veze. Glavni je cilj ovog rada istražiti iskustva i značenje romantičnih veza za jednojajčane blizance te istražiti načine na koje jednojajčani blizanci doživljavaju mogućnosti romantičnih veza u refleksiji na interakciju sa svojim blizancem/blizankom i kakav je odnos društva prema činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije. Istraživanje je provedeno na šest (6) jednojajčanih blizanaca metodom polu-strukturiranog intervjua. U svrhu ostvarivanja cilja istraživanja, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja: Postoji li potencijalno narušavanje dualnog odnosa blizanaca od strane partnera? Kakav učinak na odnos blizanaca ima mišljenje okoline na činjenicu da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije? Postoji li društveni pritisak na blizanca koji nije u vezi?

I. TEORIJSKI KONCEPT RADA

1. Blizanački identitet

Kada govorimo o blizanačkom identitetu, prvo moramo sagledati što identitet jest. Prema Bergeru i Luckmannu (1992) identitet sačinjava ključan element subjektivne zbilje, a formira se putem društvenih procesa. Kada je postavljen, održavan je od strane društvenih odnosa koji ga korigiraju pa i preoblikuju. Prema određenjima društvene strukture, društveni procesi formiraju i održavaju identitet, a identitet isto tako onda reagira na danu socijalnu strukturu. Zapravo, identitet proizlazi iz dijalektike između pojedinca i društva (Berger i Luckmann, 1992: 201-202).

Giddens i sur. (2012) govore o identitetu kao specifičnoj karakteristici karaktera čovjeka ili grupe koja se odnosi na to tko su oni i što im je bitno. Također, razlikuju i dvije vrste identiteta, socijalni i takozvani self identitet. Socijalni identitet se odnosi na karakteristike koje su osobi pripisane od strane društva, a self identitet opisuju kao stalni proces razvoja i definiranja vlastitog identiteta kroz koji formuliramo jedinstveni osjećaj sebe te našeg odnosa prema svijetu koji nas okružuje (Giddens i sur., 2012).

Identitet nastaje kroz proces socijalizacije koja na svakog pojedinca utječe različito jer svi odrastamo u različitim okolnostima, okruženi različitim ljudima i pod utjecajem smo drugačijih obrazaca ponašanja. Jednojajčani su blizanci već od rođenja u jedinstvenom položaju te ih svakako možemo svrstati u društveni fenomen. Proces socijalizacije kroz koji prolazi svaki čovjek kao dio društva, ipak je različit za jednojajčane blizance jer ih neke temeljne karakteristike odvajaju od ostalih. Oni su ponajprije vrlo sličnih fizičkih karakteristika, izloženi su istom stilu odgoja od strane istih socijalizacijskih aktera te je socijalni kontekst u kojem odrastaju vrlo sličan, a čak i isti do određene godine života. Često ih se i oblači isto te imenuje sličnim imenima kako bi se dodatno naglasila njihova povezanost (Bryan, 1995; prema Stewart, 2000). Na razvoj identiteta jednojajčanih blizanaca, značajno utječe postojanje njihovog blizanačkog para, a kroz prije navedene specifičnosti ometa se razvoj identiteta blizanaca (Ainslie, 1997; prema Noble i sur. 2017: 4).

Na formiranje identiteta jednojajčanih blizanaca također utječe i društvena stigma koja ih prati. Abercrombie i sur. (2008) stigmatu definiraju kao “*društveni biljeg kojim se diskreditira pojedinca ili skupinu*“. Goffman (1963) ističe da ljudi imaju tendenciju osobi, prije njenog upoznavanja, postaviti neka normativna očekivanja koja rezultiraju konstrukciji virtualnog

društvenog identiteta, takozvanih pretpostavki. S druge strane stvarni društveni identitet Goffman (1963) opisuje kao identitet sastavljen od kategorija i atributa koji se mogu dokazati u posjedovanju osobe. Jednojajčanim blizancima stoga društvo pripisuje zajednički identitet i time dodatno otežava razvijanje blizanaca kao individualnih osoba. Na temelju svoje istosti diskreditira ih se iz pojma pojedinac, ali i pojma skupina.

Proces socijalizacije kod jednojajčanih blizanaca, kao i kod svakog pojedinca, pod utjecajem je primarnih i sekundarnih socijalizacijskih aktera. Kao što je spomenuto ranije, proces socijalizacije je specifičan kod jednojajčanih blizanaca, a u nastavku će biti pobliže objašnjena primarna i sekundarna socijalizacija kako bi se dobio bolji uvid na čimbenike koji utječu na blizance prilikom njihovog odrastanja (Berger i Luckmann, 1992).

Temeljna je pretpostavka da biti član društva znači participaciju u njegovoj dijalektici. Osoba se ne rađa sama po sebi kao član društva, već samo sa predispozicijom prema društvenosti, a članom tog društva postaje procesom socijalizacije. Prva faza procesa je pounutrivanje kojim se stvara osnova za razumijevanje naših najbližih te za zahvaćanje svijeta kao smislaone i socijalne zbilje. Prilikom pounutrivanja osoba ne preuzima samo trenutne subjektivne procese te osobe, već i svijet u kojem ona živi te ga pounutruje u svoj vlastiti (Berger i Luckmann, 1992: 155-156)

Prema Bergeru i Luckmannu (1992) primarna se socijalizacija odnosi na socijalizaciju kojoj je osoba podvrgnuta u početku svog odrastanja. Prilikom primarne socijalizacije, dijete postaje članom društva te se emocionalno veže na značajne druge koji brinu o njemu, a koje ne može birati. Pojam 'značajni drugi' Berger i Luckmann preuzimaju od G. H. Meada, a odnosi se na osobe koje sudjeluju u djetetovoj socijalizaciji na početku njegova života. One djetetu predstavljaju svoju definiciju zbilje koje dijete shvaća kao objektivnu zbilju, čime dolazi u njihovu objektivnu socijalnu strukturu, ali i objektivan socijalni svijet. Prilikom posredovanja tog objektivnog svijeta, oni ga modificiraju, to jest podređuju aspektima svijeta koji su u skladu s njihovom pozicijom u socijalnoj strukturi te individualnim određenjima. Dijete se emocionalno identificira sa značajnim drugima i tek tada dolazi do pounutrivanja kod kojeg ono preuzima njihove uloge i stavove. Prilikom identifikacije s značajnim drugima, dijete postaje sposobno da stvori vlastiti identitet to jest da identificira samo sebe. Imenovanjem djeteta gdje ime označava određenu nomenklaturu, dijete uči da je ono čime ga nazivaju, a time mu se označava društvena lokacija (Berger i Luckmann, 1992).

Kod jednojajčanih blizanaca ovdje dolazi do problema jer mnogi ne znaju koje ime pripada kojem blizancu, pa stoga blizancima često biva dodijeljena jedna oznaka društvene lokacije koja šteti njihovom individualnom identitetu. Blizanci ne uče samo jednu oznaku, već dvije koje se isprepliću ovisno o tome koju oznaku im pripisuje društvo. Uzeći u obzir da većina primarnih socijalizacijskih aktera znaju raspoznati blizance, ova problematika se više veže uz sekundarne socijalizacijske aktere i proces sekundarne socijalizacije čije objašnjenje slijedi.

„Sekundarna socijalizacija je pounutrivanje institucionalnih ili institucionalno zasnovanih pod svjetova. Njezin doseg i karakter stoga su određeni složenošću diobe rada i popratne društvene raspodjele znanja“ (Berger i Luckmann, 1992:164). Tijekom tog procesa dijete stvara subjektivnu zbilju i generalizira norme koje je usvojilo od značajnih drugih te ih ne identificira samo s njima, već i sa društvom, to jest generaliziranim drugim. Pojam 'generalizirani drugi' Berger i Luckmann također preuzimaju od G. H. Meada, a odnosi se na pojedince u društvu izvan značajnih drugih. U procesu se sekundarne socijalizacije pounutruju takozvani 'pod-svjetovi', a osoba stječe znanje koje je karakteristično za određene uloge te ga često stavlja u institucionalni kontekst. S obzirom da je sekundarnoj, prethodila primarna socijalizacija, kod djeteta dolazi do suprotstavljanja dviju zbilja u kojem nove internalizacije nisu uvijek jednake onim izvornim. Dijete spoznaje da svijet njegovih roditelja nije jedini postojeći, već da se nalazi u društvenom kontekstu što kod djece može prouzročiti probleme (Berger i Luckmann, 1992).

Proces sekundarne socijalizacije jest kod jednojajčanih blizanaca specifičan jer se nadograđuje na podjednake internalizirane zbilje, pa se doticaj generaliziranih drugih odnosi na oba blizanca istovremeno. S obzirom da okolina vrlo često ne raspoznaje blizance, ali i često gledao kao nerazdvojive, dodatno pridonosi formiranju zajedničkog identiteta.

2. Fenomen ljubavi

Ljubav i romantika izazivaju nam jedne od najjačih emocija koje možemo osjetiti, a pritom nam pružajući osjećaj da kao individue značajno možemo utjecati na odabir partnera, dok zapravo postoje neka ograničenja u vidu osoba koje imamo priliku upoznati ili odobrenja naših roditelja oko naših partnera. Kada govorimo o definiciji ljubavi, možemo reći da je to ekspresija uzajamne fizičke i osobne privrženosti između dvije osobe. Iako danas ne možemo govoriti da ljubav traje vječno, možemo reći da je proces zaljubljivanja iskustvo temeljeno na univerzalnim ljudskim emocijama. Iako se čini prirodno da dvije osobe postanu ljubavni par, da se zaljube i da žele upotpuniti osobne i seksualne želje unutar te veze, no to je samo naizgled situacija na

koju utječu oni sami. Romantična ljubav nije zajedničko iskustvo svim ljudima što je vidljivo kroz povijest te je rijetko povezana s institucijom braka (Giddens i sur. 2012: 11).

Giddens i sur. (2012) ističu kako je ideja romantične ljubavi tek nedavno raširena, dok u nekim kulturama nije nikad ni postojala. Tek su u moderno doba ljubav i seksualnost postali usko povezani pojmovi. U Europi u Srednjem vijeku, postojanje romantične ljubavi služilo je za objašnjenje društvenog poretka, muškarci i žene, stupali su u brak kako bi zemlja ostala unutar obitelji ili kako bi odgajali djecu za rad na obiteljskim farmama. Kada govorimo o višem, društvenom sloju, česti su bili brakovi u svrhu političkih saveza. Kod njih se možda kasnije razvila bliskost, no ona sigurno nije postojala prije braka, a generalno se na romantičnu ljubav gledalo kao na osobnu slabost (Giddens i sur., 2012: 11).

Romantična ljubav je tek bila razvijena u aristokratskim krugovima i to kao poveznica sa izvanbračnom seksualnom avanturom što se i zadržalo do prije otprilike 2 stoljeća, odvojena od bračnih normi društva u cjelini. Seksualna podudarnost nije bila smatrana relevantnom za brak ni kod siromašnih, a ni bogatih te je odluka o braku bila na roditeljima to jest obitelji. Stoga se romantična ljubav i njena poveznica s brakom ne mogu shvatiti kao neizbježna značajka ljudskog života, već je ona oblikovana društvenim i povijesnim utjecajima te sugerira načine na koje su naši individualni ukusi refleksija šireg konteksta socijalnih iskustava (Giddens i sur., 2012: 11-12).

Fromm (1956) govori o ljubavi kao umijeću koje od nas zahtjeva trud i znanje, iako smatra da većina ljudi ljubav smatra ugodnim osjećajem koji se dogodi slučajno. Razlog takvog razmišljanja većine vidi kao pitanje kako biti voljen umjesto kako voljeti te da ljubav svode na problem objekta, a ne sposobnosti. Oni su mišljenja da je voljeti lako, a samo je teško pronaći koga će voljeti. Taj stav proizlazi iz duboko ukorijenjenih razloga razvoja modernog društva. U tradicijskim kulturama ljubav nije bila spontani doživljaj koji vodi u brak, već se on sklapao dogovorno posredstvom obitelji te se vjerovalo da će se ljubav razviti u njemu. Za razliku od toga, u modernom je dobu zapadnog svijeta, ideja romantične ljubavi opće prihvaćen pojam, a novo shvaćanje ljubavi i pojam slobode koji se javlja ističe važnost objekta u odnosu na funkciju ljubavi. U suvremenoj kulturi, ljubavi se pristupa na isti način na koji se pristupa robi, čovjekovo ushićenje o stvarima koje si može priuštiti, preslikalo se i na pogled na ljude. Privlačnost koja spaja muškarca i ženu označava trenutani skup kvaliteta koje su poželjne na tržištu osobnosti (Fromm, 1956).

Osjećaj se zaljubljenosti doduše razvija samo prema onoj ljudskoj robi koja se nalazi u dometu naše mogućnosti razmjene. Stoga, ne samo da objekt kojeg izaberemo mora biti društveno poželjan, već mora biti po mjeri osobnih vidljivih i latentnih vrijednosti. Tada dolazi do zaljublivanja između dvije osobe, pronalaskom najboljeg objekta na tržištu u dosegu osobne razmjenske vrijednosti (Fromm, 1956).

U korist razmišljanju da je ljubav ugodan osjećaj koji nas jednostavno zadesi, vodi i miješanje pojma zaljubljenosti sa pojmom trajnog stanja ljubavi (Fromm, 1956: 14). Iznenađujuća bliskost do koje dolazi rušenjem zidova između dvije osobe, jedan je od najuzbudljivijih doživljaja, a izraženiji je kod izoliranih, osamljenih osoba. Ta vrsta ljubavi u osnovi nije trajna jer što se više osobe upoznaju, gubi se bliskost i taj početni ushit uzbuđenja, a on se nerijetko baš opisuje kao visoka razina ljubavi umjesto pretpostavke razine osamljenosti prije nje (Fromm, 1956). Stoga, Fromm (1956) ističe da je ljubav umijeće kojem treba pridati pažnju kao i bilo kojem drugom umijeću, poput slikarstva ili sviranja, koje želimo naučiti. Ovladavanje nekim umijećem podrazumijeva poznavanje njegove teorije i prakse, no sa pretpostavkom da nam ono predstavlja prioritet, a u našoj kulturi ljudi troše vrlo malo energije na umijeće ljubavi (Fromm, 1956).

Teorija ljubavi se bazira na teoriji o ljudskoj egzistenciji koja ističe da je čovjek nadišao prirodu i da je svjestan samog sebe (Fromm, 1956). Osobom se ne rađamo, već postajemo (Mead, 2003). Sebstvo se javlja kroz proces naše društvene interakcije u kojoj preuzimamo uloge te internaliziramo stavove društvene skupine (Abercrombie i sur., 2008). U postavci čovjek pokušava pobjeći od odvojenosti i samoće koji mu stvaraju tjeskobu, a koji proizlaze iz svijesti o sebi kao odijeljenom entitetu (Fromm, 1956).

Fromm (1956) navodi kako većina ljudi nije svjesna svoje potrebe da se prilagodi društvu, smatraju da su individualni, a da je pojava suglasnosti njihovih ideja s ostalima, puka slučajnost. Sklonost prilagodbe društvu, Fromm (1956) povezuje s konceptom doživljavanja jednakosti koje se razvio u najnaprednijim industrijskim društvima, koja je u kontekstu vjere značila da smo svi djeca Božja, da smo jedno. To bi značilo da je i svatko od nas jedinstveni entitet, da je jednakost preduvjet za razvoj individualnosti što je misao zapadnog prosvjetiteljstva. Preobrazba pojma jednakosti i njegovog značenja, dolazi u suvremenom kapitalističkom društvu u kojem jednakost više ne predstavlja jedinstvenost već istost. Čovjek pripada rutini rada i zadovoljstva i cijelu mu je život unaprijed smišljen. Jedinstvo se također pokušava postići kreativnim djelovanjem koje je samo još jedan od pokušaja odgovora na problem ljudske egzistencije čije se rješenje krije jedino u ljubavi (Fromm, 1956).

Nezreli oblik ljubavi Fromm (1956) naziva simbiotskom zajednicom koja ima biološki obrazac, a opisuje dvije osoba koje su ipak jedno. Psihička simbiotska zajednica govori o dva međusobno neovisna tijela, ali koja su u psihološkom smislu povezana u jedno. Nasuprot nezrele, stoji zrela ljubav kao zajednica kojoj je cilj očuvanje osobnog integriteta, to jest vlastite individualnosti. U takvoj vrsti ljubavi “dva bića postaju jedno, a ipak ostaju dva“ (Fromm, 1956: 32-35).

2.1. Ljubav između blizanaca

Ljubav ne karakterizira odnos prema samo jednoj osobi, već na nju moramo gledati kao na stav, zapravo orijentaciju karaktera koja se odnosi na čovjekov odnos prema svijetu, a ne samo određenoj osobi, to jest objektu ljubavi. Kao što je već prije spomenuto, osobe koje veličaju ljubav prema samo jednom objektu ljubavi, osjećaju simbiotsku vezanost, a prava je ljubav kada volimo sve ljude, svijet i život i ona koja nije podređena objektu ljubavi (Fromm, 1956).

Frommov (1956) pojam bratske ljubavi, najosnovnija je vrsta ljubavi koja podrazumijeva osjećaj brige, poštovanja, odgovornosti te želje za poboljšanjem života svih drugih ljudskih bića. To je ljubav prema svim ljudskim bićima koja se temelji na iskustvu da smo svi jedno. Ljudska jezgra zajednička je svim ljudima, svi smo u suštini identični, svi smo braća. Ona najviše dolazi do izražaja u ljubavi prema onima koji nam ne služe nekakvoj svrsi jer voljeti svoju obitelj nije uspjeh (Fromm, 1956: 64-66). Stoga pojam Frommove bratske ljubavi, ne možemo povezati isključivo s jednojajčanim blizancima, već svim ljudima koji uspijevaju ili ne uspijevaju umjeti voljeti.

Odnos između braće obuhvaća sve oblike fizičke, verbalne i neverbalne komunikacije između dvije ili više osoba koje dijele iste biološke roditelje (Aji et al., 2023; prema Afifatunnisa i sur., 2024). Braća i sestre imaju međusobni utjecaj na ponašanje, misli i donošenje odluka (Su-Russell & Sanner, 2023; prema Afifatunnisa i sur., 2024), a osobnost svakog pojedinca je oblikovana interakcijom među braćom i roditeljima (Afifatunnisa i sur., 2024). Fortuna i sur. (2010; prema Afifatunnisa i sur., 2024) navode kako blizanci imaju snažnu privrženost već od početaka kada su bili u maternici što može stvoriti vezu koja je bliža nego kod ne blizanačke braće. Također sličnost u iskustvima i odgoju može stvoriti osjećaj zajedničkog identiteta i iskustava što može ojačati blizanačku vezu (Rania i sur., 2018; prema Afifatunnisa i sur., 2024). S obzirom da su blizanci često međusobno uspoređivani te se od njih očekuje da budu slični, rivalstvo između blizanaca je izraženije s obzirom na ono kod ne blizanačke braće, a ponekad ono može dovesti do osjećaja nadmetanja i ljubomore (Rania i sur., 2018; prema Afifatunnisa i

sur., 2024). Na odnos između blizanaca također može utjecati i odnos roditelja te način na koji ih tretiraju. Favoriziranje jednog od blizanaca može dovesti do osjećaja ljutnje i ljubomore, dok odnos roditelja s ljubavlju i poštovanjem koje je jednako prema oba blizanca, može stvoriti snažnu i pozitivnu vezu među njima (Afifatunnisa i sur., 2024).

Greenwood (2018) pak navodi kako je u njenom istraživanju većina blizanaca iskoristila izraz 'bezuvjatna ljubav' prilikom opisa odnosa sa svojim jednojajčanim blizancem. Često su ih nazivali najboljim prijateljima, naglašavajući zašto i kako je njihov odnos drugačiji u smislu bliskosti te bezuvjetnih aspekata povezanih s blizanaštvom.

2.2. Romantična ljubav

Nasuprot bratske ljubavi, Fromm (1956: 70) navodi pojam erotske ljubavi koju karakterizira želja za potpunim stapanjem s drugom osobom. Iako je često percipirana kao nagli doživljaj zaljublivanja, erotska je ljubav isključiva, jedinstvena te vjerojatno i najranjiviji oblik ljubavi (Fromm, 1956: 71). Nakon što više ne postoje barijere između dvije osobe koje su bili stranci, oni postaju prisno poznate osobe koje poznaju jedan drugoga kao sami sebe. U kontekstu prije spomenute odvojenosti koju ljudi žele nadvladati, s obzirom da je smatraju prvenstveno kao tjelesnu, prisnost se uspostavlja seksualnim dodirima. Zatim, nadvladavanje odvojenosti također pronalaze u dijeljenju svog privatnog života, tjeskoba i očekivanja kao i pokazivanje djetinjastih aspekata (Fromm, 1956: 71-72).

Želja za tjelesnim sjedinjavanjem mora biti potaknuta ljubavlju što znači da tada u odnosu nema pohlepe ni želje za osvajanjem, već je prisutan osjećaj nježnosti. Erotska ljubav mora ujedno biti i bratska ljubav jer u protivnom ne dovodi do sjedinjavanja u nekom višem smislu. Ako sjedinjavanje dvije osobe nije potaknuto ljubavlju, one ostaju daleke te tek prividno stvaraju iluziju sjedinjavanja potaknute seksualnom privlačnošću što rezultira još većom otuđenošću (Fromm, 1956: 73).

Isključivost erotske ljubavi, ne označava posesivnost koja se javlja kod nekih pojedinaca koji su bez ljubavi za ostale čime se identificiraju jedno s drugim i time se odvajaju od čovječanstva, ali i jedno od drugog i samih sebe. Erotska ljubav označava ljubav prema svim ljudima u vidu bratske ljubavi, a isključuje je u smislu erotskog stapanja u kojem dolazi do potpunog povezivanja svih životnih aspekata (Fromm, 1956: 73-74).

Jedan od najvažnijih aspekata erotske ljubavi je volja, jer ona nije samo snažan osjećaj koji gajimo prema nekome, već znači odluku, prosudbu i obećanje. Osjećaj je prolazan te ne označuje našu ljubav prema nekome, za to je potrebno sudjelovanje prosudbom i odlukom. Iako smo svi jedno ipak je svatko od nas zasebni entitet što znači da svi možemo voljeti sve na isti način u vidu bratske ljubavi, a budući da smo svi u toj jednakosti različiti, u vidu erotske ljubavi tražimo specifične individualne karakteristike koje ne posjeduju svi (Fromm, 1956: 74-75).

3. Privrženost

„Privrženost je snažna emocionalna povezanost koju imamo s posebnim ljudima u našim životima, koja nam pruža ugodu i radost kad smo s njima u interakciji, dok nas u trenucima stresa njihova blizina može utješiti.“ (Bandić, 2019: 2; prema Berk, 2015: 425).

Teorija privrženosti je prvobitno predstavljena za objašnjenje jake emocionalne veze koja se stvara između novorođenog djeteta i njegovog primarnog skrbnika (Fraley i Tancredy, 2012). Na temelju brige koju su dobili, novorođenčad razvija različite stilove privrženosti (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1969, 1980; prema Pietila i sur., 2012). Teorijski model privrženosti, kasnije se proširio na romantične veze odraslih kod kojih se javljaju slični stilovi privrženosti kao i kod djece (Hazan & Shaver, 1987; Hazan & Diamond, 2000.; prema Pietila i sur., 2012). Kod većine pojedinaca, roditelji odrastanjem prestaju biti primarni objekti privrženosti te tu ulogu preuzimaju romantični partneri (Bogdanović, 2018). Neke karakteristike poput: održavanje blizine, sposobnost objekta privrženosti da utješi, traženje fizičkog kontakta s objektom, da bude sigurna baza za druga ponašanja, veza s romantičnim partnerom dijeli s privrženosti djeteta skrbniku izuzev stupnja simetričnosti jer je stupanj davanja i primanja u partnerskom odnosu jednak kod oba sudionika (Bowlby, 1982; prema Bogdanović, 2018). Da se romantična veza može gledati kao proces privrženosti ističu i Hazan i Shaver (1987; prema Bogdanović, 2018: 7) te tvrde da je emocionalna dinamika koja se pojavljuje u najranijoj fazi života i kod romantičnih veza, vođena istim bihevioralnim sistemom.

Kada govorimo o privrženosti između braće, evolucijska perspektiva govori da je međusobno podržavanje i stvaranje posebnih veza adaptivno (Schwarz i sur., 2015). Hamilton (1964; prema Schwarz i sur., 2015) predstavlja teoriju takozvanog 'fitness'-a koju možemo shvatiti kao razinu pripadanja, koja govori da ako ljudi brinu za svoju braću, povećava se vjerojatnost mogućnosti prijenosa zajedničkih gena što bi značilo da briga o bliskim rođacima povećava vlastiti

reproduktivni uspjeh. Stoga, pošto su jednojajčani blizanci genetski identični, trebali bi pridati posebnu pažnju na dobrobit i zaštitu svog blizanačkog para (Hamilton, 1964; prema Schwarz i sur., 2015).

4. Interakcija

Za objašnjenje interakcije između jednojajčanih blizanaca te romantičnog partnera kao osobe koja se pridružila dualnom odnosu blizanaca i potencijalno ga narušila, moramo sagledati ponajprije početnu dijadu te nastalu trijadu odnosa i njihove karakteristike.

Dijada označava najjednostavniju grupu od dva člana. One dijade koje uključuju i intimnost i sukob, vjerojatnije će biti istovremeno intenzivne i nestabilne, a potrebna je potpuna suradnja i pažnja oba člana da bi opstala jer povlačenjem samo jedne osobe ona nestaje. Dijade označavaju naše najtemeljnije socijalne veze u kojoj je najvjerojatnije da dijelimo svoje tajne, no one mogu biti krhke (Giddens i sur., 2012: 148; prema Simmel, 1955). Jednojajčani blizanci od rođenja se nalaze u dijadi te su naučeni na funkcioniranje u dvoje.

Kada dijadi pridodamo još jednog člana, ona postaje trijada čime se mijenjaju grupni odnosi. Trijade su u pravilu stabilnije od dijada jer prisutnost treće osobe otpušta dio pritiska ostalih dvaju članova da se moraju stalno slagati i ulagati energiju u odnos. Također, jedna osoba u trijadi bez prijetnje može povući svoju pažnju od odnosa, a u slučaju neslaganja dviju osoba u trijadi, treća može poslužiti kao medijator. Između se dva člana trijade, mogu formirati savezi koje možemo nazvati i koalicijama. Do njih najvjerojatnije dolazi kada ni jedan član nije dominantan te kada dođu u situaciju da se natječu za istu stvar. Na primjer kada je trijadi jednojajčanih blizanaca i partnera jednog od njih predstavljena situacija u kojoj moraju dogovoriti koje dvoje će sudjelovati u istoj (Giddens i sur., 2012: 148; prema Simmel, 1955). Tada su najčešće kombinacije ili dijada blizanaca ili blizanca i njegovog romantičnog partnera.

Kada govorimo o interakcijama, bitno je spomenuti i teoriju interakcijskih rituala Randalla Collinsa (2004) koja govori da je glavna jedinica sociološke analize situacija. Interakcijske rituale Collins (2004) definira kao teoriju situacija, to jest trenutačnih susreta između emocionalno nabijenih, svijenih ljudskih tijela koja su kroz prošle susrete prošla kroz interakcijske lance.

Interakcijski ritual označava proces u kojem sudionici stvaraju zajednički fokus pažnje te postaju zaokupirani međusobnim tjelesnim ritmom i emocijama. Riječ je o spontanim

procesima i međusobnim povratnim informacijama, a sastoji se od četiri komponente. Prva komponenta je svjesno ili nesvjesno prisustvo dvije ili više osoba na jednom mjestu, kako bi utjecali jedno na drugo svojom tjelesnom prisutnošću. Druga je komponenta su granice koje daje sudionicima do znanja tko je u ritualu, a tko je iz njega isključen. Treći dio je fokus pažnje na zajednički objekt ili aktivnost, čime komunikacijom tog fokusa međusobno, sudionici postaju svjesni tuđih fokusa pažnje. Četvrta i posljednja komponenta je dijeljenje zajedničkog raspoloženja ili emocionalnog iskustva (Collins, 2004: 48).

Većim fokusom na zajedničku aktivnost te većom sviješću o radnjama i emocijama drugih, kao i većom svjesnošću o svijesti drugih, osobe u interakcijskom lancu, intenzivnije doživljavaju zajedničke emocije. Također, postoje četiri proizvoda koji nastaju interakcijskim ritualima, to su grupna solidarnost, emocionalna energija, zajednički simboli te osjećaj morala, a koji sačinjavaju osnovne elemente teorije interakcijskih rituala (Collins, 2004: 48-49).

Teorija emocija, dio je Collinsove (2004) opće teorije o interakcijskim ritualima. Ona govori o emocionalnoj zarazi koja se javlja između ljudi koji su prisutni i fokusirani na istu aktivnost ili objekt. Emocionalna energija za njega ne predstavlja nešto što pozitivno utječe na određene pojedince, a druge deprimira, već ima kvalitetu kontrole od strane grupe (Iagulli, 2016: 416-417). Ona je ključni element ne samo društvenih rituala već i šire Collinsove sociološke perspektive što možemo vidjeti iz sljedećeg navoda:

„Sav društveni život može se analizirati kao golemo tržište rituala interakcije; svaki pojedinac u njega unosi vlastite akumulirane rezerve emocionalne energije i simbola koje potom ulaže s ciljem dobivanja najveće moguće razine emocionalne energije u sljedećem susretu. Ako stavim naglasak na emocionalnu energiju kao zajednički nazivnik individualnih izbora na ovom tržištu, to nije negiranje ostalih sastojaka nužnih za uspješan ritualni lanac interakcije (poput materijalnih uvjeta i simboličkog kapitala), već radije rješavanje temeljnog analitičkog problema: ako ljudi moraju birati između ulaganja u jednu ili drugu situaciju, mora postojati neki mehanizam koji im omogućuje usporedbu alternativa. U stvarnom životu nije važno što određena dobra teoretski nisu usporediva: ljudi ionako biraju. I oni su sposobni donositi odluke koje će maksimalno povećati njihovu emocionalnu energiju (Collins, 2004; prema Iagulli, 2016: 417).

Iagulli (2016) to objašnjava kako društveni akter koji pokušava maksimizirati svoju razinu emocionalne energije će također pokušati naučiti prepoznati situacije i ljude koji zadovoljavaju njegovu emocionalnu energiju. Pojedinac iz uspješne grupne interakcije nastavlja imati

emocionalnu energiju koju vežu uz ideje, svete objekte ili simbole te interakcije u kojoj se nalazio te će nakon nje biti sklon što prije stupiti u istu interakciju s istom osobom.

5. Prikaz istraživanja

Nakon teorijskog okvira, radi dubljeg razumijevanja fenomena blizanaštva, potrebno je sagledati dosadašnja istraživanja na tu temu. Blizanci su kroz povijest nerijetko bili tema interesa istraživanja mnogih znanosti. Istraživači su odgovore na različita pitanja često tražili upravo na blizancima te ispitivali kako drugačiji podražaji utječu na genetski iste organizme. U području sociologije, a pogotovo u Hrvatskoj, istraživanja blizanaca nisu česta pojava, a u nastavku će biti prikazana relevantna istraživanja za cilj i svrhu ovog istraživanja:

Autori Tancredy i Fraley (2006: 78-91) proveli su istraživanje u kojem su kroz teoriju privrženosti pokušali razumjeti prirodu blizanačkih odnosa. Glavni im je cilj bio istražiti u kojoj mjeri odrasli blizanci i ne-blizanci koriste svoju braću kao figure privrženosti. Također, istražili su i čimbenike koji bi mogli utjecati na to poput osjećaja empatije, zajedničkih aktivnosti, uključivanja drugoga kao dio sebe te genetske povezanosti.

Uzorak istraživanja sačinjavao je 62 blizanaca od kojih 30 jednojajčanih i 32 dvojajčana te 928 ne-blizanaca. Sudionici su regrutirani iz studentske populacije kojima su za zamjenu ponuđeni bodovi na faksu te sa interneta kojima su za zamjenu ponuđene povratne informacije o bliskim odnosima sudionika. Sudionici istraživanja bili su u dobi od 14 do 61 godine, a većina uzorka bili su studentska populacija (60%), a čak 80% uzorka bile su žene. Od sudionika se u istraživanju tražilo da odgovore na pitanja vezana uz njihovog brata ili sestru (Tancredy i Fraley, 2006: 82)

Nakon prikupljenih podataka kroz set online upitnika, autori su došli do rezultata da je vjerojatnije da će blizanci koristiti svog brata ili sestru kao figuru privrženosti nego ne-blizanci. Također, rezultati istraživanja ističu da se razvojni tijek privrženosti blizanaca, razlikuje od ostalih privrženosti te da određeni čimbenici poput genetske povezanosti, empatije, uključivanja drugoga kao dio sebe i zajedničkih iskustava, mogu utjecati na to u kojoj mjeri blizanci koriste jedno drugo kao figure privrženosti (Tancredy i Fraley, 2006: 78-91).

Fraley i Tancredy (2012: 308-315) kao nastavak prethodno spomenutog istraživanja, željeli su istražiti prirodu veze blizanaca koristeći veći, nacionalno reprezentativan uzorak blizanca i ne

blizanaca. Jedan od ciljeva istraživanja bio je ispitati u kojoj mjeri braća i sestre iskazuju osjećaje privrženosti kao funkciju statusa blizanaca i genetske povezanosti. Polazili su od preispitivanja tvrdnje Tancredyja i Fraleyja (2006.) da je vjerojatnije da će blizanci koristiti jedni druge kao figure privrženosti od ne blizanaca, ali koristeći nepristrani, reprezentativni uzorak. Zatim, nastojali su testirati značaj blizanačkog odnosa na temelju predviđanja perspektive privrženosti i adaptivne vrijednosti te istražiti na koji način privrženost među braćom varira ovisno o dobi i bračnom statusu.

Istraživanje je provedeno na uzorku više od 24,000 ljudi sa braćom, a do uzorka su došli kroz „Knowledge Networks of Menlo Park, California“ (Fraley i Tancredy, 2012: 311). Radi se o panelu ljudi koji su regrutirani metodom nasumičnog biranja telefonskih brojeva, koji za sudjelovanje u istraživanjima otprilike dva puta mjesečno, dobivaju besplatni internet i interaktivni uređaj. Ukupno je sudjelovalo 31,487 ljudi, od kojih se 3,318 izjasnio da nema braću te nisu bili uključeni u daljnje istraživanje. Preostalih 24,172 ispitanika dijelilo se na: 2,583 sa polubraćom, 403 sa braćom partnera svojega roditelja, 388 sa posvojenom braćom, 29 sa udomiteljskom braćom, 278 dvojajčanih blizanaca i 108 jednojajčanih blizanaca (Fraley i Tancredy, 2012: 311).

Zbog financijskih troškova, autori istraživanja koristili su anketu sa tri zatvorena pitanja, a rezultati su pokazali da je vjerojatnije da će blizanci biti privrženi svojoj braći i sestrama nego ne-blizanci što je potvrdilo očekivanja iz perspektive privrženosti. Zatim, rezultati su također pokazali da je veća vjerojatnost privrženosti između jednojajčanih blizanaca, nego dvojajčanih blizanaca što je pak potvrdilo očekivanja iz perspektive adaptivne vrijednosti. Također, sekcijskom analizom varijacije, utvrđeno je da vjerojatnost privrženosti samo kod jednojajčanih blizanaca raste s godinama s obzirom na dvojajčane blizance i ne-blizanačku braću, a također utvrđeno je i da tendencija oženjenih ljudi da osjećaju manju privrženost sa svojom braćom kako stare u odnosu na neoženjene osobe bila slabija kod jednojajčanih blizanaca ((Fraley i Tancredy, 2012)

Nadalje Malek (2018) je proveo istraživanje u kojem je istražio jedinstvenost blizanačkog odnosa u usporedbi s ne-blizanačkom braćom, s obzirom na intimnost. Glavni cilj bio je istražiti odnos između romantične i bratske intimnosti tijekom odrasle dobi, a pritom pokušavajući otkriti imaju li razvoj diferencijacije i formiranje identiteta značajnu ulogu u tom procesu.

Nekoliko je hipoteza istraživanja, a dijele se na one koje se odnose na cijeli uzorak i one koje se odnose na usporedbu među blizanačkom i ne-blizanačkom braćom. Hipoteze koje se odnose na cijeli uzorak su: 1. Utvrđivanje postojanja pozitivne korelacije između bratske i romantične intimnosti te 2. Identificiranje razvoja diferencijacije kao kontrolnog čimbenika, a formiranje identiteta kao moderirajućeg čimbenika s obzirom na korelaciju između bratske i romantične intimnosti. Nadalje, hipoteze istraživanja koje se odnose na usporedbu su: 1. Pozitivna korelacija između bratske i romantične intimnosti, biti će veća kod blizanaca te 2. Kontrolni proces razvoja diferencijacije i moderirajući proces formiranja identiteta među blizancima imat će veći učinak u usporedbi s ne-blizancima. Štoviše, hipoteza je da će najjača korelacija biti pronađena među jednojajčanim blizancima, zatim kod dvojajčanih blizanaca i na kraju među ne-blizanačkom braćom (Malek, 2018).

Uzorak istraživanja sačinjavalo je 232 ispitanika, od njih 57 muškaraca i 177 žena u dobi od 20 do 40 godina. U uzorku su se nalazili ispitanici koji su u romantičnoj vezi te imaju minimalno jednog brata ili sestru. Sudjelovalo je 133 ne-blizanaca te 98 blizanaca, od kojih 22 jednojajčanih, 28 dvojajčanih suprotnog spola i 47 dvojajčanih istog spola. Svi sudionici su u romantičnoj vezi prosječne dužine 6,5 godina, a regrutirani su putem društvenih mreža metodom snježne grude. Za testiranje hipoteza istraživanja, izračunata je linearna korelacija, a podaci su prikupljeni skupom upitnika. (Malek, 2018).

Rezultati istraživanja su pokazali da je utvrđena pozitivna korelacija između bratske i romantične intimnosti što bi značilo da blizak odnos s bratom ili sestrom u odrasloj dobi predviđa blizak odnos s partnerom u odrasloj dobi. Također utvrđena je i pozitivna korelacija diferencijacije s romantičnom intimnošću, ali se ona nije pokazala kao kontrolni čimbenik za korelaciju između bratske i romantične intimnosti. Iz ovih se rezultata implicira da su bratska intimnost i visoka razina diferencijacije značajni čimbenici romantične intimnosti. U pogledu korelacije između bratske i romantične intimnosti, nije pronađena razlika između blizanačkom i ne-blizanačkom braćom što implicira da se, nakon što sazriju, blizanci ne razlikuju od ne-blizanačke braće u vidu sposobnosti romantične intimnosti. Rezultati su također pokazali da najviše razine intimnosti sa braćom imaju jednojajčani blizanci, zatim istospolni dvojajčani blizanci, potom dvojajčani blizanci suprotnog spola sa značajnom razlikom s obzirom na jednojajčane blizance te na kraju ne-blizanačka braća. Iz tih je rezultata vidljivo da spol ima značajan učinak na različite razine intimnosti među različitom vrstom braće. Iako je utvrđena razlika u razinama bratske intimnosti s obzirom na vrstu braće, takva varijacija u romantičnoj intimnosti nije pronađena što ukazuje da blizanci nisu zasebna skupina u usporedbi s općom

populacijom te se njihova romantična intimnost razvija na sličan način kao i kod ne-blizanačke braće. Drugim riječima, njihovo blizanaštvo ne utječe na razvoj njihovih romantičnih veza (Malek, 2018).

Pietila, Bülow i Björklund (2012: 45-52) proveli su istraživanje kojem je cilj bio istražiti i opisati iskustva blizanaca starije životne dobi o njihovim brakovima u odnosu na blizanački odnos. Navedeno istraživanje dio je istraživačkog projekta koji se sastoji od životnih priča blizanaca starije životne dobi, a podaci su analizirani kvalitativnom analizom sadržaja.

Uzorak je sačinjavalo 34 blizanaca s ciljem sakupljanja različitih iskustava, a dob sudionika bila je između 70 i 91 godine. Sudionici istraživanja bili su ženski i muški, jednojajčani i dvojajčani blizanci. Također, bili su podijeljeni na one koji su odgajani zajedno kojih je bilo 18 te one koji su odgajani odvojeno, kojih je bilo 15. Blizanci koji su odgajani odvojeno svrstani su u dvije skupine na temelju vremena kada su razdvojeni: 1. Odvojeni neposredno nakon rođenja ili u prvoj godini nakon rođenja i smješteni kod inozemnih posvojitelja (n=8) i 2. Proživjeli prve godine života zajedno u svojoj biološkoj obitelji, a zatim se razdvojili (n=7). Sudionici koji su bili u braku, stupili su u njega između 17 i 50 godine života, a svi su se oženili u rasponu od 3 mjeseca do nekoliko godina u odnosu na svog blizanca, izuzevši jedan par blizanaca koji se vjenčao na isti datum. U vrijeme provedbe istraživanja 15 od 34 sudionika su bili razvedeni ili udovci (Pietila, Bülow i Björklund, 2012: 47).

Podaci su prikupljeni pomoću 34 intervjuja u domovima sudionika, izuzevši dvoje ispitanika koji su izabrali javno mjesto za provedbu intervjuja. U istraživanju je naglasak na dijelove životnih priča koji se tiču perioda veze i braka, a primjeri nekih pitanja su: Kako ste se vi ili vaš blizanac osjećali u vezi s pronalaženjem bračnog partnera? Što se dogodilo nakon što ste se vjenčali? (Pietila, Bülow i Björklund, 2012: 48).

Rezultati istraživanja pokazali su da su partneri birani na temelju zaljubljenosti od kojih većina nije bila u srodstvu, ali neki od supružnika blizanaca su bili rođaci ili prijatelji. Blizanaštvo i kvaliteta bračnog života pokazali su da su brakovi ili neskladni ili skladni te je najčešći uzrok sukoba bilo je neslaganje supružnika, a drugi najčešći uzrok upravo sama blizanačka veza. U skladnim su brakovima supružnici prihvaćali blizanački odnos. Najčešći uzrok razvoda bio je nevjeran supružnik, a u teškim vremenima odnos između blizanaca bio je izvor utjehe i podrške. Nadalje, iz rezultata autori istraživanja su zaključili da su najskladniji brakovi bili su oni u kojima su supružnici blizanaca međusobno u rodu, stoga su blizanci mogli zadržati i blizanačku

vezu i sklopiti brak. Također, zaključili su i da je kombinacija blizanačkog odnosa i braka, najveći izazov za partnere blizanaca (Pietila, Bülow i Björklund, 2012: 45-52).

U svrhu usporedbe privrženosti blizanaca i ne-blizanaca s romantičnim partnerima te privrženosti sa braćom Schwarz, Mustafić i Junker (2015: 169-180) proveli su istraživanje kojem je glavni cilj bio ispitati ulogu genetskog srodstva kod privrženosti bratu ili sestri i romantičnog partnera. Usporedili su na koji način jednojajčani blizanci, dvojajčani blizanci i ne-blizanačka braća rangiraju svoju braću i romantične partnere na hijerarhijskoj ljestvici privrženosti.

Uzorak istraživanja sačinjavalo je 515 ispitanika od kojih 114 jednojajčanih blizanaca, 63 dvojajčanih blizanaca te 338 ne-blizanačke braće. Većina ispitanika bile su žene, ali spol sudionika je bio jednako raspoređen s obzirom na vrstu braće. Ispitanici su bili u ozbiljnoj romantičnoj vezi ili u braku te se status veze nije razlikovao s obzirom na vrstu braće. Ispitanici su regrutirani pomoću metode snježne grude na društvenim mrežama te preko liste za distribuciju elektroničke pošte putem agencije, a ispitanici su popunjavanjem online upitnika. Ispitanici koji su imali više od jednog brata ili sestre, savjetovano je da se koncentriraju samo na jednog brata ili sestru prilikom odgovaranja na pitanja. Svako pitanje, ispitanici su odgovarali s obzirom na brata ili sestru, majku, oca i partnera, no odgovori za roditelje nisu bili relevantni već su postavljeni kako bi odvratili sudionikovu pažnju od istraživačkih pitanja (Schwarz, Mustafić i Junker 2015: 173).

Rezultati istraživanja su pokazali da su jednojajčani blizanci više privrženi svom blizancu nego romantičnom partneru, a dok su dvojajčani blizanci u jednakoj mjeri privrženi svom blizancu i romantičnom partneru. Ne-blizanačka braća više su privrženi svom romantičnom partneru nego svom bratu ili sestri. Iz ovih se rezultata zaključilo da genetsko srodstvo duboko utječe na hijerarhiju privrženosti osobe i relativni rang između romantičnog partnera i brata ili sestre (Schwarz, Mustafić i Junker 2015: 173-180).

II. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

6. Metodologija

6.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj ovog istraživanja je istražiti iskustva i značenje romantičnih veza za jednojajčane blizance. Također cilj ovoga rada je istražiti načine na koje jednojajčani blizanci doživljavaju mogućnosti romantičnih veza u refleksiji na interakciju sa svojim blizancem/blizankom. U sklopu rada provedeno je kvalitativno istraživanje koje sačinjava dubinske intervjuje šest jednojajčanih blizanaca. Svrha istraživanja odnosi se na stjecanje šireg uvida u dualni odnos blizanaca koji je potencijalno narušen od strane treće osobe, a dati bolji uvid na koji način društvo utječe na same odnose između blizanaca s obzirom na romantičan odnos u kojem se nalazi jedan od blizanaca. Istraživanje je kvalitativnog tipa i počiva na fenomenološkom pristupu, a osnovne teorijske perspektive rada su teorije socijalnog konstruktivizma.

6.2. Istraživačka pitanja

Na temelju ciljeva i svrhe istraživanja postavljena su sljedeća istraživačka pitanja koja ispituju odnos između jednojajčanih blizanaca pod utjecajem društva i s obzirom na romantičnu vezu jednog od blizanaca:

Postoji li potencijalno narušavanje dualnog odnosa blizanaca od strane partnera? Kakav učinak na odnos blizanaca ima mišljenje okoline na činjenicu da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije? Postoji li društveni pritisak na blizanca koji nije u vezi?

6.3. Metoda i uzorak

Radi detaljnijeg i dubljeg shvaćanja odnosa jednojajčanih blizanaca i utjecaja društva i partnera na isti, korištena je kvalitativna metoda istraživanja. Metodom polu-strukturiranog dubinskog intervjua ispitano je šest (6) jednojajčanih blizanaca (*Prilog 1*) kojom su dobiveni subjektivni doživljaji i mišljenja. Prema predlošku za intervju (*Prilog 3*) napravljena je struktura intervjua koju je ispitivačica slijedila prilikom provođenja svih šest (6) intervjua, a koja je dala slobodu da se kroz odgovore ispitanika dublje ispita tema istraživanja. Ispitivačica nije prekidala ispitanike ili ih ometala prilikom odgovaranja na pitanja, suzdržavanjem od bilo kakvih

insinuacija i subjektivnih komentara na odgovore ispitanika. Predložak za intervju (*Prilog 3*) sastoji se od tri tematske cjeline koje ispituju sam odnos blizanaca te direktan utjecaj na isti, zatim utjecaj partnera i na kraju odnos obitelji i okoline. U svakom od tematskih blokova ispitanici će biti ispitani o svojim mišljenjima i iskustvima koja utječu na dualni odnos jednojajčanih blizanaca. Prvi blok pitanja bazira se na ispitivanju mišljenja i iskustava o odnosu između jednojajčanih blizanaca pitanjima poput: “Molimo Vas opišite Vaš odnos s Vašim blizancem?“, “Kakvu važnost pridajete odnosu s partnerom Vašeg blizanca/ Kakvu važnost pridajete odnosu Vašeg blizanca i Vašeg partnera?“. Drugi blok pitanja ispituje utjecaj kojeg partner ima na odnos jednojajčanih blizanaca kroz pitanja kao što su: “Možete li opisati Vaš odnos s blizancem prije i nakon što ste ušli/je ušao u vezu? Je li se što promijenilo?“, “Smatrate li da partner Vašeg blizanca/Vaš partner razumije povezanost s Vašim blizancem?“, “Je li i na koji način činjenica da imate jednojajčanog blizanca utjecala na Vaša razmišljanja o vezi?“. Posljednji skup pitanja ispituje iskustva sa odnosom obitelji i okoline te kako on utječe na odnos između blizanaca, pitanjima kao što su: “Možete li opisati najistaknutija razmišljanja Vaše obitelji o činjenici da jedan/jedna od Vas je u vezi, a drugi/druga nije?“, “Smatrate li da okolina pripisuje poseban značaj činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije? Na koji način?“.

Uzorak istraživanja je prigodan, a ispitanici su regrutirani metodom snježne grude. Do ispitanika se došlo kroz poznanstva autorice istraživanja koja je ispitanike prijevremeno kontaktirao za intervju. Uzorak se sastoji od šest (6) jednojajčanih blizanaca od kojih je ispitano troje (3) koji su u vezi, a njihov bliznac nije te troje (3) koji nisu u vezi, a njihov bliznac jest. Uz uvjet da je jedan od blizanaca u vezi a drugi nije, uvjet uzorka je također bio da bliznac koji je u vezi, nije u istoj duže od 5 godina kako bi se omogućio dovoljno dug vremenski okvir za iskustva blizanaca u takvom odnosu, a izbjeglo odgovaranje ispitanika o daljnjoj prošlosti. Važno je također napomenuti da nisu ispitani blizanci iz istog blizanačkog para, to jest pronađeno je šest (6) parova jednojajčanih blizanaca koji su zadovoljavali uvjete uzorka, a od kojih je ispitano samo jedan od blizanaca u paru. Da li će iz para biti ispitano bliznac koji je u vezi ili onaj koji je slobodan, ovisilo je o otvorenosti blizanaca prema istraživanju kao i vremenskoj raspoloživosti blizanaca i ispitivačice. Ispitano je četvero (4) ženskih i dva (2) muška jednojajčana blizanca (*Prilog 1*).

6.4. Prikupljanje i obrada podataka

Prije samog terenskog djela prikupljanja podataka, na odobrenje je predan obrazac s konceptualnim podacima istraživanja etičkom povjerenstvu Odsjeka za sociologiju Fakulteta Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu koji je od strane istog i odobren.

Tijekom regrutiranja ispitanika, iznesena im je svrha i cilj istraživanja kao i uvjet uzorka koji je dodatno otežao pronalazak istih. Ako ispitanici nisu bili u mogućnosti sastati se s autoricom istraživanja uživo, ponuđena im je opcija provođenja intervjua online što je bilo potrebno kod jednog intervjua, a ostalih pet provedeni su uživo. Kod provođenja intervjua uživo autorica istraživanja obratila je pozornost da se intervju provede u što mirnijem i izoliranijem okruženju radi privatnosti razgovora te kvalitete same snimke. Prije početka intervjua, ispitanicima je dan Informirani pristanak (*Prilog 2*) kojeg je autorica istraživanja dodatno objasnila. Kod ispitanice čiji se intervju održao online, Informirani pristanak poslan je na e-mail, neposredno prije samog intervjua.

Vrijeme trajanja intervjua varira od 19:26 minuta do 1:16:40 minuta, a provedeni su u razdoblju od 26. lipnja 2024 do 22. srpnja 2024. Pet (5) intervjua je provedeno uživo, a jedan online putem platforme Google Meet.

Snimke svih intervjua snimljene su sa diktafonom na mobitel autorice istraživanja te kasnije prebačene na osobno računalo istraživačice i spremljene u zaštićenu datoteku. Zatim su snimke pomno transkribirane u MS Word, a za kodiranje podataka korišten je ATLAS.ti program. U transkriptima su kodirana imena sugovornika te bilo kojih ostalih imena koje su spomenuli tijekom intervjua kako bi se osigurala povjerljivost osobnih podataka.

Istraživačica je jedina koja ima pristup snimkama i koja zna podatke o sugovornicima, a koja se prije početka intervjua, obvezala na povjerljivost informacija o sugovornicima. Uz autoricu, pristup transkriptima imao je i doc. dr. sc. Erik Brezovec kao mentor istraživanja.

6.5. Nedostaci istraživanja

Kao prvi nedostatak istraživanja nameće se moguća subjektivnost i pristranost same ispitivačice koja je također jednojajčani blizanac te se osobno veže uz temu i predmet istraživanja.

Drugi nedostatak istraživanja je da su ispitanici odgovarali o kontekstu unutar pet (5) godina što dovodi do pitanja jesu li se sjetili svega relevantnog te dali su dali istu vrijednost prijašnjim i nedavnim iskustvima.

Također kao nedostatak možemo izdvojiti i to da su ispitanici odgovarali na temelju svojih iskustava i mišljenja kao blizanca u vezi ili slobodnog blizanca koji se moguće ne slažu s iskustvima i mišljenjima njihovih blizanačkih parova o istoj situaciji.

Važno je napomenuti da istraživanjem nije došlo do potpune saturacije podataka.

7. Rezultati istraživanja

Nakon prikupljanja podataka o iskustvima i značenju romantičnih veza za jednojajčane blizance, uslijedila je obrada istih, a njome su dobivena četiri tematska koda: “Blizanački odnos“, “Pitanje individualnosti“, “Odnos s partnerom“ i “O vezi“.

7.1. Blizanački odnos

Prva tematska cjelina se odnosi na opis blizanačkog odnosa koji su dali sami blizanci, a čime je i započeo sam intervju. Svi ispitanici su opisali svoj odnos u pozitivnom kontekstu naglašavajući povezanost koja se očituje kroz odobravanje prijatelja, traženje savjeta i učestale komunikacije:

Odnos je odličan, nekad se svađamo, ali odmah se pomirimo ne.. (S3)

Stvarno, povezane smo jedna s drugom, ono stalno spituvlemo jedna drugu za nekše savjete, dal mi je ovo dobro stoji dal ono, isto kaj se tiče i ono i ne znam dečki navek je morala jedna odobrit taj odnos. Isto tak i prijateljstva, kaj se tiče ono, dosta imamo i sličnih, ono kaj smo v nekši kao skupini ne, a isto tak i ona ima za sebe i ja imam za sebe. Ali u globalu ja ne znam stvarno kaj se tiče sega, mi smo ono doslovno ono za svako pitanje ono tražimo odgovor od one druge. (S4)

Aha moja sestra je blizanka zove se T. , ona je starija od mene 5 minuta mi smo dosta povezane. Nije da ne možemo jedna bez druge, ali.. nema dana da se ne čujemo ako nismo skupa, a mislim skoro smo svaki dan skupa (...) (S6)

S obzirom na vezu u kojoj se nalazi jedan od blizanaca, ispitanici su upitani o potencijalnim promjenama koje je ona izazvala, a svi su se ispitanici složili da su se promijenile samo neke okolnosti oko odnosa no ne i kvaliteta samog odnosa. Blizanci ističu da odnos ostaje nepromijenjen bez obzira na životne okolnosti, a veza je utjecala na odnos samo u vidu rjeđeg viđanja:

Da, odnos je ostao isti, samo je učestalost kojom se viđamo dosta rjeđe. Kažem na početku rjeđe kad sam ušao u vezu, a poslije kad sam se odselio od doma još rjeđa. (S1)

Pa u odnosu ništa kažem, jedino što nekad tako traži odobrenje za izlazak i slično i da zna tako unaprijed najavit, ali, ali ostalo ne. (S2)

Pa....prije...pa promijenilo se, al.. sad recimo, manje se družimo ne.. al nije se toliko promijenilo, jese promijenilo, ali ne toliko... Okolnosti... kvaliteta ne.. ovak ne, ne, ne (S3)

Neki od blizanaca su spomenuli da im je važan odnos s partnerom svog blizanca ili njihovog partnera i svog blizanca jer bi negativan odnos između njih mogao utjecati i na sam odnos između blizanaca. Ovime blizanci naglašavaju važnost koju pridaju odnosu, ali i ističu potencijalno narušavanje blizanačkog odnosa u slučaju neslaganja partnera i blizanačkog para:

Pa velim, jer mislim da ako si nismo dobri da bi to utjecalo i na naš odnos, mene i seke, a to naravno ne bih htjela da bi se nekaj promijenilo jer velim, a sigurno bi došlo do toga da si nismo okej ne. (S4)

Upravo zato što mi je bitno njeno mišljenje ako se njoj ne sviđa onda bi manje provodila vrijeme s njom vjerojatno i možda bi se na neki način razišle. (S6)

7.1.1. Posebna povezanost

Prilikom opisivanja odnosa sa svojim jednojajčanim blizancem, ispitanici su naglasili kako je njihov odnos izrazito poseban te da nije usporediv s odnosom sa drugom braćom. Razlike u odnosu blizanca i odnosa s ostalom braćom, ispitanici ne mogu jasno definirati i verbalizirati jer smatraju da samo oni mogu u potpunosti dohvatiti posebnost blizanačke veze, no jasno je iz odgovora blizanaca da je razlika prepoznata i značajna:

Pa ništa jednostavno ono koliko si vjerujemo jedan drugome i to, za savjet pitat ono, mislim da imamo ja i on tu baš takav odnos, ako ja nešto kažem ili on nešto kaže, zna da je to ono... solidno, da je to to da me nema tu propitkivat kaj, ak sam ja tako reko da će mi vjerovat, isto on meni nešto kaže, nemoj, ne znam bilo kaj, za neku glupost, joj nemoj tamo ići, to je bez veze, ja znam da je to bez veze bolje nego sam zna... ono.. ne znam kak da opišem, znam da je to tako, ne moram šta propitkivat, pitat zašto, kako ovo ono, ako je on tak reko to je tako i mislim da je super da imamo tu vrstu povjerenje jedno u drugoga, da ne bi jedan drugome pričali gluposti... il tako nešto, tako da u tu svrhu da, to jest u tom smislu da, ono vjerujemo si do te mjere da ne propitkujem, ne propitkujem zašto mi je nešto reko, ako mi je reko, to je tako. I mislim da je to uzajamno. (S1)

Da kažem je imam i starijeg brata, ali jednostavno.. nije da njega manje volim ili nešto i ne znam da li je to zato što je on brat, a ona je sestra pa mi je zato bliža, ali jednostavno ne mogu usporediti uopće ta dva pojma (...) najviše se vidi po opuštenosti jer sam, ja sam sa M. potpuno opuštena ko šta sa nikim drugim ne bi mogla biti. (S2)

Pa super odnos, mislim mi smo si najbolji, mislim među braćom morti najbolji, najbliži ne (...) jer smo prvenstveno blizanci jer se.. isto društvo.. većinom imamo iste hobije i se. (S3)

Mhm, pa dobro mislim kak i saka sestra da smo ono jako povezane, pogotovo kak i svi vele za nekši blizanački odnos, da je to malo možda dublja povezanost nego bi to inače trebala biti. (S4)

(...) Imam ja i druge starije sestre, isto imam dobar odnos s njima, ali točno se vidi razlika s mojom blizankom i sa starijim sestrama. (S6)

Pa da smo jednostavno nerazdvojne, što god da se meni nešto desi, ja njoj moram prvoj reć, ne nikome drugome nego njoj, tako mislim da je to povezanost koja se ne može, ne znam kako da to opišem nekom ko nije blizanac ja mislim da to ne razumije možda, eto, ne znam kako bi to opće opisala, jednostavno smo nerazdvojne. (S6)

7.1.2. Partnerovo razumijevanje

Kao što se vidi iz prikazanih rezultata, blizanci su objasnili svoj međusobni odnos kao nešto što je posebno samo za jednojajčane blizance i njihovo odvojeno iskustvo. Usprkos tome, kada im je postavljeno pitanje da li smatraju da njihov partner/partner njihovog blizanca, razumije

njihovu povezanost, svi su blizanci, izuzev jednog, odgovorili potvrdno. Ispitanici su to pitanje protumačili u smislu da partner pozitivno reagira na njihov odnos te mu isti ne predstavlja problem što je različito od postavljenog pitanja. Izuzev odgovora ispitanika (S1), dojam autorice je da su ispitanici u svojim odgovorima pristupili pitanju iz drugačije perspektive što je rezultiralo da su odgovori kontradiktorni sa prijašnjim iskazima neobjašnjive blizanačke povezanosti:

Mislim da razumije našu povezanost zato što... zato što i kažem i oni me dosta često spominju u svojim razgovorima što meni M. zna prenest, ne znam tipa stvari koje volim kada vide neki motor koji bi se mogao meni sviditi tako znaju komentirati i mislim da je i on svjestan da, da.. ne znam da je M. bliža sa mnom nego što je s njim i da je to, da je teško da će se to promijeniti. (S2)

Pa mislim da je, mislim da je, jer velim kad god smo ono i mi tri sami skupa stvarno nije da ono ne znam ili obraća s očima, ili da mu smetam ili ne znam kaj, nego on još ono i potiče kao: joj pa hodi kao s nama malo, gledat ono ne znam ili filma, ili dej hodi se z nama prošetaj, pa idemo na sladoled, velim on je još taj pokretač onda kaj bumo si skupa, a ne ono ,tak da mislim da je definitivno da mu nit ne smeta i da se oče u principu družiti ne, z menom ono kaj bi. (S4)

Da, da. Zato jer se dogodilo više puta u ove 3 godine da je on meni direktno rekao kao, to ti je sestra to ti je tvoja blizanka, to je onako dio tebe bez da sam ja to insinuirala, već su to njegove riječi, i meni je jako drago što on to razumije, jer ako to netko izvana ne razumije, čak može zvučati onako bolesno kad opisuješ ove riječi kao: ja osjećam da je ona polovica mene, ja osjećam da je ona dio mene te riječi poprilično ovako banalno laički zvuči bolesno malo i onda kad ideš to još pobliže objašnjavati još bolesnije zvuči, onda jednostavno odustaneš kao oke praviti ćemo se da vam se nije dogodilo, ali M. je to dosta dobro razumio, to jest.. nije se on prvi put su.. nema u direktnoj obitelji blizance ali ima u svojoj rodbini, ajmo reć daljnjoj blizance, tak da se nije prvi put susreo s blizancima, i s tim pojmovima tak da on meni nije gledao ko čudakinju i poprilično je svjestan da je.. da je taj odnos meni bitan i ima razumijevanja za njega i da to je to. (S5)

Jedan je blizanac samo izrazio da smatra da njegova partnerica ne razumije povezanost s njegovim blizancem, upravo u duhu toga da je odnos jednostavno poseban i ne objašnjiv:

Ne, mislim da ipak ne, zato što možda ona.. pretpostavljam, ne znam sad što ona misli ja mogu sam pretpostavit, da ona možda zbog toga što se ne viđamo često, nas smatra da si nismo i toliko kao dobri..jel ona ne zna baš mog brata prije veze, prije nego smo ona i ja bili u vezi, upoznala ga je, mislim da su se jednom vidjeli dok smo još bili prijatelji, ali da možda ne razumije, pogotovo zato što je ona jedinica, nema ni braće ni sestara i ona mene viđa da se puno više družim s drugim braćom, sestrama, pošto sam ja, pošto je nas petero djece, a puno se zapravo paradoksalno družim više sa drugima nego sa svojim, sa bratom blizancem, pogotovo u zadnje vrijeme.. jel ono kažem, nikad ne dolazi na na ta druženja obiteljska, uglavnom subotom i nedjeljom, njega uglavnom nikad nema, a svi drugi dođu, i onda ona mene može više vidjet da se ja družim sa starijim bratom il starijom sestrom, il možda najviše sa mlađom sestrom, da se mi puno družimo i onda ona može ono što sam rekao i ranije na pitanje da je onak totalno zaboravila da imam brata blizanca, da je on blizanac, da ga je samo shvaćala kao jednog od braće, tako da, mislim da da, da, da ne kuži taj odnos, ali i ne može ga skužiti, pa možda ona poistovjećuje koliko se često vidiš s nekim da je dobar, ako kao ne viđate se toliko često, možda je samo onak okej, al da da, mislim da je puno, puno puno, puno dublja veza, kao povezanost blizanaca, ja mislim o tom koliko se često viđaš, tako da mislim.. da, je to moja pretpostavka samo da ne kuži možda tu povezanost među braćom blizancima, jel često zna nešto bit kad nešto pričamo ja točno znam kako bi se on osjećao u toj nekoj situaciji, što bi on mislio tipa gledam neki film, gledamo nešto zajedno i onda kažem je glupo, i onda ona: to može samo tebi bit glupo, nije samo meni glupo, da poka.. da pokažem to svom bratu on bi imao još gore mišljenje o tome takvo nešto, kao jel to samo ti misliš, ne, ne na znam da bi i on točno tako mislio, il nešto gledamo i onda kažem joj to bi se točno svidjelo njemu, znam da bi se to njemu sigurno.. to ili tako nešto, tako da da ne kuži, možda ne može shvatiti kolko.. da možeš nekoga baš jako dobro poznavati, tako da, da eto moja pretpostavka samo kažem, da to ne može razumjet. (S1)

7.2. Pitanje individualnosti

Blizanci su opisali da su već prošli kroz odvajanje i proces individualizacije od svojih blizanaca, a opisuju to iskustvo kao izazovno no također i kao iskustvo koje je potencijalno kasnije životne izazove olakšalo:

Znači, ja sam sa svojom blizankom jako bliska mi se nismo razdvajale gotovo do faksa. Ja sam svoju srednju školu upisala samo zato što je ona htjela upisat gimnaziju, pa se onda ja upisala gimnaziju. Cijelu osnovnu smo također bile skupa, cijelu srednju i zato mi je teško palo ti prvi dani na faksu kad sam morala sama doći tamo, jer nikad nisi sam, nikad nisi u stresu, a ovo je baš bilo prvo iskustvo da sam bila sama pa mi je bilo izuzetno teško. (S2)

Pa razmišljala, definitivno jesam al velim.. možda je... s obzirom da smo se dosta razdvojile velim kad, dok sam ja dišla na faks, već je onda to možda nekši... to je onda koliko ono ne znam 20 godina i to, još sam ja ne onda tak tolko, a ni ona čak, razmišljala o nekoj ono ozbiljnoj vezi ili nekaj, a pošto smo već tu bile razdvojene, mislim da mi je to ono puno lakše ve dok se v tom kontekstu gleda kaj se tiče onda partnerstva ili nečega drugoga ne tak da. (S4)

Aha, išle smo u istu srednju... ona je htjela medicinsku sestru, ja to nisam htjela tako da sam upisala za laboranta, a ona je upisala medicinsku za medicinsku sestru, ali ista je to škola, ali nismo išle u isti razred. (S6)

7.2.1. Partnerov odnos

Na pitanje da li smatraju da partner gleda na njih kao dvije individualne osobe, svi ispitanici su odgovorili pozitivno i istaknuli situacije u kojima su ih partneri direktno odvajali kao individue. Partneri u potpunosti odvajaju svog partnera blizanca od njegovog blizanačkog para te ih smatraju kao dvije odvojene ličnosti:

Definitivno, definitivno..., jednostavno da mi smo se tako, zadnje vrijeme promijenili ja i moj brat bliznac, baš smo se jako, jako smo se promijenili, evo kažem opet ponavljam to da je rekla da je ona opće zaboravila da ja imam brata blizanca, a u vezi smo i znamo se, mislim nije dugo, znamo malo manje od dvije, to jest znamo se malo manje od tri godine, a u vezi smo skoro dvije, tako, pa nije baš ni malo, ali eto da onak da zaboraviš da ti dečko ima brata blizanca da, da smo se možda baš toliko promijenili pa smo tu možda ono ajmo reć možda i neobičan, ne znam koliko je to neobično, ne znam puno jednojajčanih blizanca, da sad znam jel ovo normalno odnos koji imam s bratom, jel to normalno da se toliko promijeniš, iako smo i dalje isti, nekome smo identični, totalno sam drugačije ono znao imat iskustva, da smo nekom isti, onak vi ste ista osoba, neko drugi kaže ne bi reko da ste vi u rodu, tako da..mislim da, al ona nas definitivno smatra ovaj

individualnim, da ono zasebnim individuama i ono u potpunosti, da.. pa to mi često zna reć da sam najrazličitiji od njega, od sve braće po ponašanju i to, tako da da, definitivno, definitivno, a opet može to značit da smo i jedan tak specifični, dosta tak, iako smo do prije četiri, pet godina živili ono, sve identično je bilo, u zadnje vrijeme se baš jako počelo mijenjati, ali nema veze ja mislim s curama, zato što je i on znao bit u vezi, da je bio totalno isti ko i sad, a ja i nisam bio u vezi, bio sam slični ko sad, da sam manje izlazio i manje se glupirao i to, mislim da..to nema toliko veze sa vezom, al da definitivno nas ona smatra različitim osobama i da mislim da malo vidi poveznica...nas dvoje, između mene i mog brata, tako da da, što onak i ima smisla pošto se manje vidimo, onak nema na čemu bazirat poveznice kad nas i rijetko zajedno viđa i tak. (S1)

Da, da. Na način da on direktno ljudima kaže da ko kaže da smo mi iste taj laže. Mi smo za njega po osobnosti, po ponašanju, po kretanju po... po pristojnosti po... svemu drugačije osobe, vidi se da smo odgajane iz iste kuće, ali smo drugačije to iskanalizirale prema njemu. I on.. on stvarno mu se nikad.. on kaže da on ne može uopće ni zamislit da bi nas gledao jednu osobu jer smo svaka za sebe dovoljno... dovoljno drukčije da nema potrebe se truditi tražiti te različitosti, nego kao vidljive su mu, tako je on rekao, sada ako laže, lažem i ja tebe. (S5)

7.2.2. Odnos obitelji i okoline

Blizanci su istaknuli da ih okolina vrlo lako raspoznaje ako su ih imali priliku malo bolje upoznati što dolazi s upoznavanjem karaktera koji je prema blizancima potpuno drugačiji:

(...)jesmo mi dosta slične, ali velim navek se da nekša razlika, pogotovo ak nas ono osoba malo upozna, vidi se ta razlika, i ako ne toliko v izgledu onda karakterno pa definitivno je. (S4)

(...)jel stvarno naš personality je toliko intenzivno drugačiji da je to stvarno jako teško, ti nas stvarno moraš jako površno poznavat, ali to stvarno mislim na fizičkom nivou i kao bok bok da bi nas pomiješao. Bilo tko ko s nama stvori bilo kakvu interakciju malo više od bok kako si, jel te boli glava, u tom kontekstu nas više neće nikad moć pomiješat. Imam takva iskustva pa sad, opet ponavljam ko papagaj, ak ja lažem lažu me i drugi i iskustva, situacije. (S5)

Blizanci su zamijetili da okolina često reagira kad vidi samo jednog blizanca, s pitanjem o onom drugom jer su naviknuti vidjeti ih zajedno. :

(...)je istina uvijek je prije bilo da, prije su znala bit onak neka klasična pitanja tipa, ja sam ono na faksu, vratim se s faksu, ja dođem doma, a gdje ti je brat?(...) (S1)

(...)ali kad ja dođem sama mene znaju pitat kao di ti je M. ovo ono, jednostavno čudno je vidit jednu bez druge.(S2)

Da da, da pa znali su pitat.. ili na primjer dođem negdje di je T.? kao kako to da nema T.? ne znam ona bi bila bolesna, ako prijatelji to ne bi znali.. da prvo bi bilo pitanje di je T. jer mi ono uvijek dolazimo u paketu. (S6)

Zanimljivo je istaknuti da je jedan ispitanik podijelio svoje mišljenje kako smatra da se to povezivanje s bratom blizancem sad preslikalo na povezivanje s curom, no ostali blizanci nisu tog mišljenja:

(...) je istina uvijek je prije bilo da, prije su znala bit onak neka klasična pitanja tipa, ja sam ono na faksu, vratim se s faksu, ja dođem doma, a gdje ti je brat? Ono od kud ja znam , nemam blage, nismo vezani ono pupčanom vrpcom, odakle ja znam di je on, sad je postalo to sa curom isto zapravo da kad se pojavim, da se nekako sad samo zamijenila uloga da sam ono, negdje dođeš, pa di ti je ona, dobro sad znam di je ona jer se čujemo stalno, s njim se nisam tak..kroz dan znao čut, pogotovo i kad smo živjeli zajedno tako da da, ali je zapravo se samo zamijenila uloga, sad onak.. i prije je to uvijek bilo i da se se pojavim kod prijatelja, e di ti je kao, kaj di je on oče on dolazit il tak nešto, sad je ista stvar kad dođem pogotovo zbog mog nećaka pošto on zna moju curu kolko zna i mene, zato kaj se on taman rodio kad smo prohodali i stalo ga viđamo, on je mali, mislim ima dvije godine.. ovaj i tako da... on često zna, svaki put kad me on vidi uvijek pita di je N., to je prvo pitanje ak me vidi solo, di je N., ovaj i kad je sa mnom na primjer... dobro sad pričam gluposti, ne znam dal je to opće relevantno, al on tipa, sad razmišljam da te netko smatra tebe kao poveznicu, odma direktno za neku drugu osobu, kužiš ko kad si blizanac pa si s nekim pa te pitaju di ti je brat blizanac i šta on radi, kaj je s njim, oče on dolazit, tak mi je sad postalo možda za vezu, evo to znam da nećak zna, il kad ja pričam sa curom na mobitel on zna, oče on, oče on, oče on na mobitel, oče video, oče video... onda prebacim na video pa on gleda pozdravi i to, ili najčešće baka me to pita kad dođem jest

i onak, počeli su već razmišljat kad ja jedem i onda mi baka, daj stavit ću ti, ponesi i N. hranu, stavit ću ti, ponesi njoj, onak da razmišljaju isto kao, možda im je puno jednostavnije na taj način razmišljat pošto su uvijek razmišljali sa mnom kao za dvoje ljudi zbog brata, pa možda su sad ono samo prebacili to, čudno zapravo kad sam razmišljam, to uvijek smatraš znaš kao, dvoje ljudi znaš ono kad dođeš, di je taj drugi, da fakat je, puno je, često je bilo, meni je baš to bilo često i s prijateljima i sa rodbinom ono kažem, da vidim sad nekog bratića, prvo pitanje znaš kak je ovo, kak je ono, već treće pitanje je: a kak ti je brat?.. i to ne bilo koji brat, baš moj brat blizanac, neće me pitat kak mi je mlađa sestra, kak mi je starija sestra il će pitat kak su ostali, ak će pitat specifično će pitat kak ti je brat, to je bilo za blizance, sada je to nekako postalo da, za curu, ali da... uglavnom, ali da uglavnom da baka i obitelj, kao uža, braća i sestre da me vide pitat će, uvijek pitaju ak dođem sam, a di ti je N., oće dolazit ona i tak, tak da, da razmišljaju na taj način ljudi, sad ne znam dal je to, ne znam sad jel to svak.. nije to svak, i mlađa sestra mi ima dečka i nju nikad ne pitaju kad dođe, di ti je dečko, mene pitaju, il sam ja to tak samo doživio ne znam, al da, gledaju me kao ono dvoje ljudi ili barem onak poveznice za neku drugu osobu. (S1)

Također, ispitanici su izrazili i svoje nezadovoljstvo u pogledu uspoređivanja od strane okoline koje je prisutno kroz njihov cijeli život:

(...) al ono uspoređuju ljudi ja mislim to evo to je bitno, kad si brat blizanac uvijek će uspoređivat možda jednog i drugoga. (S1)

Pa nije, nije ništa komentirala, mislim uvijek budu te usporedbe ono, ali drugo ne. Ja ih jako prezirem, naših usporedbi cijelo vrijeme, cijeli život su bile usporedbe i to me jako smetalo, mi smo dvije različite osobe iako smo blizanke i ne moramo raditi sve jednako, ne moramo imat iste ocjene, ne moramo imat... (S2)

Jedna je ispitanica (S5) izjavila da osim njenog vlastitog uspoređivanja sa sestrom, njezina obitelj i okolina nikada nisu poistovjećivali nju i njenu blizanku. Također ističe kako je obitelj posebno naglašavala njihovu individualnost. Primjerima koje ispitanica navodi vidimo da je svjesna da je njeno iskustvo drugačije od ostalih blizanaca i da su uspoređivanje i drugačiji odnos obitelji i okoline prisutni:

(...) Ja, ja sebi zacrtam neki cilj i onda kao usporedim sa njenim, recimo glupost ono u osnovnoj školi ona je dobila 5 iz hrvatskog, ja 4 i ja sam sebi rekla da ja moram dobit 5 iz engleskog, a ona 4 da bi meni duša bila mirna, iako naši roditelji nikad stvarno to nisu.. oni su nas, i iskreno zato mislim da smo mi to sve vrlo neprimjetno i prebrodile jer naši roditelji nas nikad nisu odgajali da smo mi jedno, da smo mi, uvjetno rečeno jednake osobe, nego da smo mi svaka osoba za sebe, da ona može imati 5.0, a ja 1.0 ako hoću, mislim ne ako hoću nego ako je takva situacija i da je to normalno što se tiče individualne razine, da to ne mora biti jednako, da ako ona može, bavile smo se plivanjem pa ću ti sad to usporedit, da ako ona može otplivati 3 kilometra da moram ja otplivat 3 kilometra ili ako ona pojede dvije palačinke i da ja moram pojest dvije, znači naši nikad roditelji nisu radili takvu situaciju i mislim da je tu to kao nama bolje ispalo eto. (S5)

Ne, ne zato jer kažem, ne mogu ti to ništa bolje objasniti nego što sam ti sad dala primjere. Oni nas ne doživljavaju kao blizanke i ne poistovjećuju ako jedna mora imati jedno i druga ili ako jedna ima interesa u nešto i druga mora imati u to isto ili ta.. tak da mi nemamo takva iskustva niti mi se nikad od malena nije dogodilo: „joj D. kak možeš pa vidiš kak ti sestra to radi“ ja nikad u životu tu rečenicu nisam čula i savjetujem svima da koji to rade prestanu radit, jer kao to je frustrirajuć, em je.. uspoređivati sa sestrom na toj razini glupoj.. ovaj tak da nikad uvijek se pristupalo kao ti si D., ti si K. i ali bilo je ono kao nek ti sestra pomogne, ajde K ti joj objasni matematiku tebi bolje ide matematika ali nikada ja od svoje, pa mogla bi se usudit rodbine, znači u to ubrajam i širu rodbinu reći, da nikad nisam doživjela da me netko usporedio ili da je stvarao natjecateljski duh između mene i sestre ili osjećaj manje vrijednost ili slično što se može probuditi i zato ja mislim da mi nikad nismo imali one faze ljubomore jedno na drugo, jedna na drugu u stilu moram biti jednako uspješna, moram jednako voljet ovo, ne. (S5)

(...) svak ko je nas bolje upoznao, a to bolje je podrazumijeva 2 sata kvalitetnog druženja, poprilično uoči razlike između mene i nje i nas dvije ti nikad od malena, pa čak i kad smo kao male bile fizički puno sličnije nikad nismo imale problema da nas neko poistovjećuje tipa D., K., K, D., ma to je sve isto, nikad nismo doživjele takvu situaciju i ni jedna ni druga nemam, nemamo, hajde da se tako izrazim, kompleks sa te strane da su nas poistovjećivali da nam nisu dali prostora da se izrazimo kao osobe, individue ili tako nešto. (S5)

7.2.3. Blizanačko naglašavanje individualnosti

Svjesni svoje fizičke sličnosti, blizanci su kroz intervju svoju individualnost naglašavali ponajviše ističući razlike u karakteru:

(...) iako smo fizički jako slične, jako se razlikujemo po... jako se razlikujemo po karakteru i mislim da to svi vide. I kažem nikad nije bilo ljubomore ni ničega jer svatko tko nas pozna i malo vidi da smo ono skroz dvije drugačije, različite osobe i da. (S2)

(...) kaj se tiče karakterno smo različite i to jako različite i to se primijeti, velim ja sam ono ne znam, ona je dosta, mislim nije povučena, ali dosta je ono... kak zatvorena v sebe, dok sam ja ono stvarno društveni tip, ja ono ne znam.. i izlazim stalno, ona je ni prije ne toliko izlazila ni ništa i vide se te neke razlike tak da bez obzira, primijete svi tak da i on. (S4)

(...) jer ona ti je prvenstveno spram mene vrlo romantičan, osjetljiv, emotivan tip dok sam ti ja onako racionalna, ne romantična, i onak moglo bi se reć s neke strane i jako.. tvrda, onak tak da ne. (S5)

7.3. Odnos s partnerom

Prilikom ispitivanja međusobnih odnosa između partnera te blizanaca, na pitanje o međusobnom mišljenju te kakvu važnost pridaju tom odnosu, ispitanici su naveli da im je bitno da je spomenuti odnos dobar. Iz odgovora je vidljivo da je blizancima važno što njihov blizanac misli o njihovom partneru, isto kao što je i blizancima koji nisu u vezi bitno mišljenje partnera njihovog blizanca jer oboje prioritiziraju međusobno odobrenje i slaganje:

Mislim da je bitno da su si okej, ali opet kažem, ne viđaju se puno, pa nije sad toliko ni ovaj presudno... pa naravno bi svako volio da su si u oke odnosima, volio bi da su u oke odnosima, i mislim da imaju oke odnos i mislim da će sutra baš moja cura raditi intervju s njim za posao nešto, mislim da je rekla sutra da dolazi, ak se dobro sjećam, tak da ono mislim da su si okej (...) (S1)

Naravno da mi je bitno zato što sam ja osoba koja je najbliža M., a on recimo da je druga najbliža osoba njoj, i voljela bih čak da smo i mi malo bliži...i bitno mi je što on o meni misli. Pa zato što samim time, mislim.. on kako gleda blizanku on zapravo gleda i mene

jer smo, iako smo mi skroz drukčiji, drukčiji karakteri i sve, ali opet, opet je slično, ne znam. (S2)

Pa velim kak sam već i prije navela jako mi je važno jer... velim vjerujem da bi se odnos puno promjenil da je neka drugačije kužiš tak da je, al velim on je isto kak osoba ono dosta slična meni tak da stvarno smo se našli i v komunikaciji i ono i zezamo se i se, tak da bitno mi je naravno, (...) (S4)

Bitan mi je, bitan mi je u kontekstu da... ako, ako su... ja sam, to su trenutno dvije osobe koje su meni na različite načine, ali podjednako bitne u mom životu kao individue. I jedan i drugi mi uvjetno rečeno crpe energiju i pozitivno i negativno na svoj način. I sad recimo uzmi.. sad ću ja to tebi slikovito opisat, uzmeš još da svako nateže tvoje energije na svoju stranu, meni bi bilo jako teško, ovak nekak kad se oni u tandemu slože energetski, to jest dobro se podnose onda ja to mogu iskanalizirati u jednom smjeru, znaš.. i meni je onda kao osobi puno lakše i ajmo reć da sam mirnija i spokojnija eto. (S5)

Znači mišljenje moje sestre o.. zato što smatram da ona želi meni dobro, možda ona ne vidi neke stvari što ja... možda ona vidi bolje neke stvari od mene tako da mi je svakako bitno njeno mišljenje... mislim promislila bi malo ako sam nešto krivo napravila možda, a ona to je uočila prije nego ja i zbog toga mi je bitno jer mislim da je ona ipak objektivna po tom pitanju, a ja sam ipak subjektivna. (S6)

Većina ih je taj odnos opisala kao prijateljski, kod nekih je taj odnos dublji, no neki su izrazili i prostor za napredovanje upravo iz razloga što tom odnosu pridaju na važnosti:

Generalno, pa ono kao što sam reko... jedan ok neutralan odnos, ono, kažem, rijetko viđaju, jednom u mjesec, dva, tri mjeseca se vide, je oke odnos.. i uglavnom ako se vide, kaj je kod mene, imam veliku obitelj i onda evo, baš smo nedavno bili na rođendanu od nećaka, gdje je nas bilo od užih obitelji bilo nas je 14 možda, znaš i onda kako ti možeš sad s nekim tu možeš u 2-3 sata druženja popričat 5 minuta, 10 minuta s nekim, baš ono na samo pa je teško, ako se viđamo, viđamo se u takvim nekim situacijama... onda će ga najčešće vidjeti tako kao što sam rekao na tim obiteljskim događajima, tako da je teško tu sad razviti nekakav odnos... mislim da su ok, znaju se eto, sjetila ga se sad nešto radi za posao, treba pisati neki članak koji ima veze sa poslom kojim se bavi moj brat blizanac i sjetila se njega na primjer, e jel možeš se njemu javit da to napravim, tako da ono, možda

ga viđa kao neku onak.. kao ono, normalnu ok osobu, ono ima nekakav normalan zdrav odnos ali sad da su nekakav ,ono da su oni čuju ili ne znam da... možda da se sretnu na ulici, ono se naravno pozdravili pitali i to, ali ono.. mislim da imaju neki ono ok odnos, da se ne smatraju možda onak prijateljima nego jednostavno onak, da je to brat od dečka, da ga ona tako gleda, i da je ona moja cura, njemu cura od brata da nije sad nešto, da dublju neki odnos, mislim da je to površino dosta, ali pozitivan površan odnos. (S1)

A kažem, on je, on je jako povučem, tako da ono mi imamo dosta, mislim neću reć hladan odnos, ali onako više mi je poznanik nego prijatelj e, nemam ništa protiv njega, ni ništa nego jednostavno nismo ušli u neki u neku dublju interakciju da bi ja sad mogla, i to bude onako čisto praktično ne znam on je mehaničar pa mi zna popravljat motor i slično. Znam da on i M. razgovaraju o meni, ali ne kad sam ja prisutna, što mi M. zna prenijet. (S2)

Pa gle stvarno smo si dobro, morem ti reći da smo si jako dobri.. kak sam već i prije rekla našli smo ono kaj se tiče komunikacije, imamo puno zajedničkih tema i općenito kaj se tiče ne znam nekše šale i ozbiljnosti isto tak, ne znam kaj se nje tiče, isto kad se ono spominamo za nju, gle stvarno.. velim mislim da smo si jako dobri je. (S4)

Ispitanice S5 i S6, također su navele kako je njihova situacija bila olakšana činjenicom da su se njihova blizanka i partner poznavali prije stupanja u vezu. Tom činjenicom olakšano je upoznavanje i uvođenje treće osobe u dualni odnos blizanaca:

(...) moja situacija je specifična jer je moja sestra mog partnera upoznala prvo kao svog kolegu na faksu, a onda kao svog prijatelja, i onda je tek on došao u našu obitelj, to jest i u moj, pa i onda u nekako sekundarno njen život kao moj partner i ovaj, meni je tu situacija, mislim bila olakšana, jer je ona njega već prije kao osobu znala, znači ja nisam trebala slagat priče, nisam njih trebala individualno pripremati jednog na drugog, ajmo to tak reći, kao čuj ja imam sestru takvu i takvu, čuj ja imam dečka, on voli to i to, ne oni su to nekako sve spontano već ajmo reć znali jedan o drugome pa smo se sam trebali priviknuti na tu barijeru da je sad on u nekom drugom svojstvu tu između nas da nije samo kolega ili prijatelj, već da je i moj partner i moram reći da to jako dobro funkcionira ono još za sad. Kako ona trenutno bar kolko mi znamo, nema dečka ništa javno, ovaj pa odemo i skupa čak nekoliko dana i na ljetovanja, ali onako bitno mi je naglasiti, mislim da je to bitno za ovu situaciju, to jest naše funkcioniranje ajmo to reć, da su se oni upoznali prvo kao prijatelji, kolege koji su klikli, onda smo mi prvo razvili tu ne.. taj neki

stvarno prijateljski odnos međusobno i super smo se tako slagali, mislim da se ovo samo lijepo nadopunilo ne. (S5)

Pa vjerojatno da, mislim da da, jer znači nije ga morala upoznavat.. ovako ne bi znala o kome se radi, ovako kad je znala od prije mislim da je to ipak prednost neka u prihvaćanju. (S6)

7.3.1. Zajedničko provođenje vremena

Kako bi pobliže opisali svoj odnos s partnerom svog blizanca ili odnos svog partnera i blizanca, ispitanici su ispitani o aktivnostima koje provode zajedno, a većina je navela kako najviše provode vremena u povremenim druženjima koja podrazumijevaju i šire društvo. Provođenje vremena zajedno reflektira potrebu za održavanjem dobrih odnosa među blizancima i partnerom:

Pa ja, ima ima naravno, ovaj.... ima takvih situacija baš da smo nas tri samo, samo da se sjetim, bilo je ali onak rijetko da smo samo nas tri, isključivo nas troje, uglavnom specifično, uvijek uvijek specifično zato što moj brat može neprestano pričati kada krene pričati, uglavnom to bude da on vodi monolog sa ljudima s kojima se barem sada rjeđe vidamo, jednom, dvaput mjesečno, pogotovo kad moju curu vidi, to je možda jednom u dva, tri mjeseca, jednostavno priča svakakve priče kaj mu se događaju na poslu, na druženjima gdje je bio izlazio i to, i onda on u to uđe u jedan monolog i drži monolog od sat, dva i sam priča što mu se događa, uglavnom tako u zadnje vrijeme, ali sad da se sjetim.... da nismo baš nikada onak da smo se dogovorili da nas tri negdje idemo, uglavnom negdje odemo sa više ljudi i onda onak svi odu i ostanemo nas troje na kraju, i onda on uđe u te priče pa priča svašta, tako bude... ili gledamo filmove, opet nikad nas tri zajedno, nego budu ljudi onda neki odu doma, ostanemo nas tri onak i nastavimo pričati, uglavnom pričamo, al sad da imamo nešto, nešto onak ozbiljnije ne, da kažem, nije baš dogovoreno da se nas troje na samo družimo. (S1)

Pa njezin dečko je jako povučen, tako da to se dogodi samo na velikim, većim okupljanjima kad je velika grupa ljudi, ali tad kažem ne dolazi do baš neke interakcije među nama, mislim, to bude jako onako bude na bok, bok. (...) Ne, takvih aktivnosti nema, kažem, bilo je to al onako to su bile čisto praktične aktivnosti, kažem popravak motora ili ili tako ili ne znam kada je trebalo M. odvesti nekamo, ili kad im se pokvario auto pa sam

ja morala dolaziti po njih, to su bile onako čisto neke praktične aktivnosti, ali ne onako samoinicijativne, tipa šta je moj dečko uvijek pozivao i uključivao M. u šoping, izlazak u kino i slično. (S2)

Pa... većinom gledamo televizor i... iii tak dok idemo možda, negda ona ide van kaj je z nama, većinom tu za televizorom ili tak nekaj u kuhnji.. pa većinom je zezancija, većinom je zezancija i mislim oke (...) (S3)

Je, pa velim to je uglavnom gledamo nekšega filma ili idemo u šetnju jer imamo i peseka pa onda i s njim idemo pa onda idemo svi skupa ili idemo na sladoled ili tak, ali ništa ono velim dok smo skupa onda su to uglavnom ili neko iz mojega društva pored pa smo onda tak si skupa, a kada smo baš mi tri sami onda velim uglavnom je to neki film ili ovako nešto, društvena igra i to je to ja se uglavnom onda maknem poslije sastrane. (S4)

Da, pa ne znam na primjer idemo na kavu... ili van skupa baš na večer tako da evo to dvoje, većinom na kavu u neki kafić. (S6)

Vrlo je zanimljivo istaknuti strah ispitanice S5 koju je brinulo da li njen partner uključuje njenu blizanku u zajedničke aktivnosti samo zato jer je ona njena blizanka. Nije htjela da njen partner osjeća potrebu druženja s njenom blizankom, a s druge strane i njena je blizanka također imala isti strah. Situacija je razriješena otvorenom komunikacijom u kojoj je dogovoreno da će se zajednička druženja provoditi isključivo kada osobe u tom odnosu za tim izraze iskrenu želju:

(...) Ja imam sreću, a čula sam da to neke blizanke i blizanci imaju problema... moja blizanka stvarno ima osjećaj za to to jest dapače, nikad.. mislim to možete pitati mog partnera, ja sam ga to više puta pitala na početku veze i to je bio konstantan moj strah, da li on moju sestru poziva zato jel smatra da je u obavezi u dužnosti to raditi jer je ona moja sestra, uz to i moja blizanka gdje se stalno veže kao joj vi ste nevjerovatno povezane, pod navodnicima bolesno povezane, neću se ja tu petljat, onda imate imaš i one bab... smijem na ti? One bapske priče imaš kao ako ne sviđiš se blizanci nema šanse da ćeš biti s njom i tak to... ja sam to na početku imala fobiju od toga da moj dečko ta druženja vezuju uz to i ja sam njega vrlo često ispitivala direktno, neću lagati, direktno sam ga pitala kao jel se ti družiš s K. jer se voliš družiti s K. ili se družiš zbog mene s K. i to ne samo da sam ja znala ga ispitivati, ona ga je vrlo rijetko njega kao njega, nego je mene ispitivala i vrlo je često znala baš namjerno reći, ja neću s vama, ne želim da se osjećate

u obavezi da morate ić sa mnom, meni je lijepo s vama, ali ne želim i tu smo, tu smo mi na početku moje veze to cca dva mjeseca tak nešto vodili bitku s tim da ja.. njega odvagujem koliko on priča istinu u tom pogledu koliko ne, K. je odvagivala mene, dal sam ja prema njoj pristojna da se ne bi osjećala zanemareno i bla bla bla i onda dok smo stvarno sjeli nas troje i kao ono aj dosta s tim cirkusima, svi smo vrlo direk.... Svo troje smo vrlo direktne osobe što nam vrlo olakšava komunikaciju ovaj i onda smo jednostavno rekli kao kad nam se neće družiti mi ćemo otvoreno reći čuj K. idemo nas dvoje sami i K. ideš s nama i kad kažemo K. hoćeš s nama ili ideš s nama, K. je moja sestra, to nismo rekli..., K. Ideš s nama, tu onda nema pitanja, neću vam smetat jer da da nam smetaš ne bi te ni zvali, i tu smo tako razvili taj odnos koji nam zasad funkcionira i dapače koliko sam skužila, ne znam da li je to pohvalno, nije dal se trebam sad zabrinuti ili ne, ali neke situacije kao moj dečko prije kaže K. pa onda oboje uključe mene u to jer sam ja navodno ona živčana osoba te.. te..kao... naše trijade pa se onda njih dvoje smireno dogovore, onda se to meni prenese i kao mogu reći da imam osjećaj nekakav nekakva treća osoba sa strane dok se isključim iz odnosa da i njih dvoje imaju dobar odnos i samim time nas dva imam dobar odnos i nas troje, hoću reći...i da to je to za sad nadopunit ću se u drugim pitanjima. (S5)

7.4. "O vezi"

Ispitanici su podijelili i neka svoja razmišljanja o tome kako je činjenica da imaju jednojajčanog blizanca utjecala na njihova razmišljanja o romantičnim vezama. Iz odgovora je vidljivo da su ispitanici izražavali različita razmišljanja što je uključivalo zabrinutost i strahove, ali i izdvajanje pozitivnih vještina. Tako je primjerice za neke ispitanike razmišljanje o stupanju u romantičnu vezu pobudilo strahove o prihvaćanju njihovog blizanca od strane partnera, a jedan je ispitanik izrazio i strah prema mišljenju partnera o fizičkoj privlačnosti između njega i njegovog blizanačkog para. S druge strane ispitanik S1 prepoznao je da je odrastanje u blizanačkoj dijadi rezultiralo razvojem određenih vještina koje je kasnije mogao preslikati na romantičnu vezu:

Možda evo da, sjetio sam se nečega o čemu sam često razmišljao, kaj mi često zna proć kroz glavu ovaj, možda sam se onak naučio svađat da je to možda onak dobra, kvalit, ono ljudska kvaliteta, ili prihvatit različito mišljenje, mislim da je to nekim ljudima, to sam skužio, onak dosta teško prihvatit kad neko ima drugačiji stav i drugačiji pogled na život

što je meni potpuno normalno pošto sam znao s bratom, kak sam bio s bratom, tu i kažem, sam sa sobom si nekad neodlučan, ne možeš se složiti oko nečega, dvoumiš neke stvari kamoli dvije osobe dakle naviknuo sam, duboko mi je onak, usidreno to mišljenje da jednostavno ljudi će onak jednostavno razmišljati drugačije i nemreš tu, tu sad nemaš šta il ćeš prihvatiti ili ako je baš jako bitno ćeš ući u svađu, ali opet mislim onda znam se svađati zbog brata, da se sad nije, da ne shvaćam to ko neku katastrofu nego jednostavno ono logičnu prepirku koja može bit žešća ili manje žestoka, tako da mislim da mi je u tome možda pomoglo, to sam možda tek kad sam ušao u vezu, onda tek počeo kužiti, da možda to ono, skoro jedinstveno iskustvo pošto nije jedinstveno iskustvo imati brata ili sestru blizanku, da može pomoći u tak nekim stvarima, mislim da je to onak okej, to se nekad sjetim, čest odnos, pošto sam stalno s curom, i živiš tamo i puno vremena provodiš zajedno, podsjeća malo i na odnos sa, koji si imao s blizancem pošto si naviknut stalno bit s nekim i jako mi je onak prirodno bit s nekim i stalno sve dijeliti i sve, razmišljati i u dvoje konstantno, mislim da smo zapravo, mi tu imamo onak, ne znam reći na hrvatski, glupo mi je reći na engleski, a često koristim engleske riječi, ali ono unfair advantage da imaju ljudi koji su blizanci, u vezama, pošto si ti jednostavno navikao razmišljati u dvoje i kad ideš u dućan razmišljaš u dvoje, aha ovo, trebat će nam ovo, trebat će nam ono, govoriš u množini, šta ti je potpuno normalno, možda teško zaboraviš, možda neke stvari ako ste neš dogovorili ili, često razmišljaš ono gluposti, idemo negdje s autom, e da dvoje nas je, e oće bit mjesta za nas dvoje, možda to nekom nije nekak prirodno i barem ja to tako, možda nije prirodno tak razmišljati ili bilo šta, ne znam, ići ćemo negdje, e al nas dvoje dolazi ili tak nešto, tak da mislim, da ak na taj način razmišljam da pomaže, i mislim da puno više pomaže nego odmaže (...) (S1)

Pa mislim, meni je bilo bitno da i moj partner kad sam ja imala partnera da prihvati ovoga da prihvati moju sestru i isto što će biti jako bitno i da budući partner, ako ga ikad budem imala (smijeh) prihvati moju sestru zato šta teško da ću moć svoj odnos s njom promijeniti. (S2)

Pa nekad sam razmišljao koji je ljepši ili tak, to mi je nekad bilo bitno da neko kaže i to...(S3)

7.4.1. Razmišljanja obitelji

Stav i razmišljanja obitelji o činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije, drugačije je izražen od ispitanika koji su u vezi od onih koji nisu. Ispitanici koji nisu u romantičnoj vezi izdvojili su kako često dobivaju komentare od strane obitelji na činjenicu da, za razliku od njihovog blizanačkog para, nisu u vezi. To kod njih rezultira osjećajima nelagode i stvara određeni pritisak:

Pa da mogu reći da mi radi pritisak i nervozu, mislim, ali vidim da i M. isto jako smeta i ona to odmah, mislim ja ću čak šutjeti o tome, a ona će odmah odrezati ko neki je obrambeni mehanizam. (S2)

Pa to celo vreme poslušam...s mojim tatom, celo vreme za to govori, to mi ide na žifce... mislim...pa mislim to kaj, većinom tata mi to govori za.. da ja nemam, a on ima i da, već mi je sređival, bolje da bum stiha (osmijeh) (...) Recimo.... da si buš našel žensku...kaj si ve doma, kaj si nejdeš iskat žensku i... on ve ima, ti nemaš, većinom to, klasika ne...(S3)

Na moj nedostatak veze? Jooj kaj da ti velim tu je normalno svakodnevno poslušanje, zakaj seka more, zakaj ti nebreš, da smo već dovoljno stare da bi si već mogla konačno nekoga najti, mislim ja sam jako izbirljiva kaj se toga tiče jer ne znam meni stvarno karakterno osoba mora odgovarati i ja sam stvarno izbirljiva kaj se toga tiče, i onda oni misle da meni ran niko ne odgovara, nije baš tak istina ali velim, to su svakodnevna onda ispitivanja zakaj, zakaj, zakaj.. tak da je mislim i ja pomalem da je vreme jer nit mi se više ne da to slušati ak ne gle kaj da ti velim. (smijeh) Uglavnom je, problem je je, kaj ona ima, a ja nemam, definitivno. (S4)

S druge strane blizanci koji su u romantičnoj vezi ističu da nema posebnih komentara na činjenicu da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije:

E, pa to teško mi je sad reć, ja nisam čuo, možda je nešto što ja nisam čuo, možda su nekad to spominjali, ali ovak realno se ne mogu sjetiti da je neko reko ne znam, mislim glupo mi zvuči sad to reć, recimo ugledaj se na brata.. (S1)

Nema tu nikakvih specifičnih mišljenja, kažem oni nas gledaju kao odvojene osobe i njihovo razmišljanje je: oke, ti si si našla dečka, ti si si s te strane upotpunila trenutno život i nadajmo se nadalje, a K. će, a tvoj, tvoja sestra to jest K. će to naći kad tad ili nikad pa će si upotpuni s nečim drugim život. Ne gledaju oni to kao, kažem ti, moja obitelj

nikad nije bila nastrojena da se mora funkcionirat, ako jedna ima nešto to mora i druga imat, nit su nas tako odgajali, ne mislim u onom kontekstu kao ako ću D. kupiti majicu K. neću, normalno da ću kupit i K. to su te banalne situacije, ali kao tim nekim životnim prekretnicama ajmo nazvati ili postignućima u životu nikad nas nisu odgajali da jedna mora biti jednako, jednako uspješna ili u isto vrijeme da mora doživljavati iste situacije, mislim što i ne može, jel je svaka osoba za sebe, neko položi u 2 mjeseca vožnju auto, a neku položi u godinu i 2 mjeseca. Mislim, to su ti individualni procesi i koje ti nitko ne može zacrtati, ali da je to tako pa i sa strane moje obitelji, bi ti na kraju bilo kao da.. je to sve nekako uvjetovano, određeno i onda bi oni mogli nacrtat, a oke ti ćeš sad napravit ovo, za godinu dana će se dogodit ovo, K. će se, mislim... tak da nema tu nekakvih posebnih reakcija. (S5)

Mislim, pa ne komentiraju to stvarno, tako da mislim da je to normalna pojava, nema veze ako ona ima dečka ili ja nemam ili obrnuto. Samo što je sad trenutno ja imam ona nema, mislim da ne znam koje bi činjenice istaknula kad njima je to normalno, stvarno nisu ništa komentirali. (S6)

Iako se iskazi u ovom pogledu razlikuju, skoro svi blizanci su se složili da kakvo god bilo mišljenje njihove obitelji na činjenicu da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije, kvaliteta njihovog odnosa je ostala nepromijenjena:

Pa mislim da nije da, i da se to nikad neće promijeniti. Mislim da i M. ovoga dijeli isto mišljenje sa mnom. Kažem, manje vremena provodimo skupa, ali ne mogu reć da je zbog toga kvaliteta ono, kvaliteta je ostala ista samo kvantiteta se promijenila. (S2)

Ne, mi smo si...na nas to ne utječe sam...mrti na tatija utječe kaj mu ja odbrusim ali na nas dva ne. (S3)

Aha mene i seke, ne, ne, ne... mislim i ona mi zna često puta reći kao ono joj daj si konačno nekoga najdi pa kaj ono moremo u četvero nekam izaći il ne znam kaj, ali stvarno u principu ne ono, oni znaju kakva sam ja karakterno i kaj stvarno tiče ono, kaj se tiče nekoga dečka mora mi odgovarat jer inače nebu nikaj s toga, tak da ajde ajmo reći da su već prihvatili to, pa onda.. ne, definitivno ne, ostalo je isto kak i prije. (S4)

Ne, mislim da ne. Mislim kažem vam mi si sve govorimo iskreno i mislim da ne, ona je svakako sretna zbog svoje sestre, kao što bi ja bila zbog nje tako da ne. (S6)

Zanimljivo je istaknuti da je ispitanik S1, ipak primijetio da na svog blizanaca sada više gleda sa distancom zbog mišljenja i isticanja obitelji, no i dalje smatra da to ne utječe na kvalitetu njihovog odnosa:

Pa da, mislim da, mislim da da, mislim da ti kad se tak, kad se ponavlja možda to kažem što mama kaže jooj sad si tako puno ozbiljniji kad pričam s tobom ono puno su mi ozbiljniji razgovori nego sa tvojim bratom, naravno nije ti, na početku podsvjesno, a poslije bude baš dosta svjesno, drugačije sad gledaš na njega i žao ti je kaj je, kaj je tako, ali on mislim on je specifičan, ne voli to slušati, ne voli slušati kritike o sebi, ak mu nešto kažeš, joj nemoj mi niš pričati ili ne da mi se o tom pričati il ono bolje šuti nego mi sad govorit nešto loše o meni ili mi ono... pripovijedati joj kaj si tak kao nemoj mi ono, zaš mi govoriš kao.. u kojoj si ti poziciji da ti sad meni govoriš kak bi ja trebao živjet svoj život ili nešto kao... mislim definitivno se meni sad promijenio dosta pogled na njega, da sam ga sad počeo smatrat ono... i dalje je on se meni povjeri u nekim stvarima, al da dosta, iako imamo dobar, ono i dalje imamo dobar odnos al malo je distan, malo ga ja sad gledam ono sa distance ajmo reć, i zato je pogotovo meni, ja mislim da on ima dobro mišljenje o meni, o vezi, puno više mišljenje o meni nego ja o njemu tako ja to doživljavam, da ga sad malo gledam, baš zbog toga zato što, i smeta mi i nekad sam malo ogorčen zato što on ne vidi ništa loše u svom načinu života i onak me nekad malo.. i ono upravo to što smo bili govorili o povjerenju, ako mu ja nešto kažem, sad je možda tak, smatrat će to koda mu mama govori nešto, a ne brat, tako da to mi je isto malo glupo da me ne želi onak ozbiljno nekad shvatit u nekim stvarima ako mu kažem e ono to ti je loše, nemoj to tak... daj napravi ovo, ne, kaj mi sad govoriš, kaj mi još sad i ti ko da si mi mama da mi sad tu neš zvocaš, govoriš gluposti, naravno da se stvori tu malo ta distanca sad iako kažem i dalje je odnos nekako jako dobar, nećemo se mi nikad ono poklat, posvađat, da ćemo sad jedan drugom okrenut leđa, to se nikad neće dogoditi, ali, dobar odnos ali malo po malo raste ta distanca, možda baš zato što, zapravo ful dobro pitanje, obitelj dosta potencira to možda, tu razliku, sad različitost i znaš onda se krene to graditi, graditi, graditi i onda sad ja htio, ne htio razmišljam o njemu kao nešto totalno drugačije od mene.. da jednostavno da, kad ti već toliko puno ljudi govori pa i cura ti kaže joj kao on stalno ide, ona često zna govoriti to joj stalno priča gluposti, to kak sam reko samo zna krenuti pričati priče pa šta radi..glup posao to jest s ljudima koji su ono upitni, i onda stalno joj ovaj je pričao ovo, ovome se dogodilo ono, ovaj se ovak ovo ono i onda mojoj curi, misli si

onak...kak neko može biti oduševljen takvim glupostima, ne znam neko je došao pijan na posao pa je padao pa se valjo i sad je to njemu najsmješnija stvar na svijetu, a moja cura je onak, kak to i dalje nekog može oduševljavati takve priče, i stalno iste ga priče oduševljavaju, i meni isto malo već sad ti se ono usadi da gledaš na njega malo ono onak fakat je ono, daj se ono malo trgni, kaj glumiš budalu.. nije nemoguće ak sam mogo ja, možeš se ti malo pokrenut, zakaj i dalje radiš te glupe poslove sa debilima i zakaj te fascinira kaj su ljudi tak.. to me, to me najviše smeta kaj ga, ono meni osobno, ono kaj ga fasciniraju takve gluposti na poslu, ne znam dođe ovaj je došao na posao s autom pa je parkirao auto negdje pa mu je ne znam, pa mu je pauk dignuo auto, pa on nije znao kaj će pa znaš.. meni sad on priča, sad njega to fascinira, a svi drugi ljudi su kao ono onak, kao glupa priča, glupi ljudi kaj si očekivo, a njega to fascinira, njemu je to najsmješnija stvar na svijetu i eto, mislim da da, definitivno ga sad malo gledam sa distance, iako odnos je i dalje, onak čudno je to reć, ali odnos je i dalje onak dobar, al dok god ne spominjemo faks, posao i odseljenje od doma, ono super je odnos, super je odnos, ali ak te tri stvari, on ne želi o tom pričati, eto, došao je do te faze što mi je isto užasno, da on jednostavno o nekim stvarima neće razgovarati, i gdje mene mama zna nešto pitat nešto, e joj jesi čuo M. je ne znam, na faksu je bilo ovo tu i ovo tu, ne znam pao je ispit, mislim da je sad pao osam puta ispit pa će morat.. pa ovo pa ono, još je nešto bilo tak, ja nemam blage veze o tom, jednostavno neće o tome pričati, on se može vratiti, da se upravo vratio s ispita il neš da je bilo, da neće ni reć da je bio na ispitu ili da je pao il da je bio na usmenom, da je bio na ne znam na komisiji, on to meni neće ni spomenuti, jednostavno ne želi o tom pričati, neće to nikom spominjati... (S1)

Da pa neobično mi je to za reć, sam zvuči onak glupo kao nema smisla, kao odnos nam je i dalje dobar samo.. ništa neće dovesti u pitanje kao kvalitetu odnosa, jednostavno malo sad sa distance to gledam (...) (S1)

7.4.2. Razmišljanja okoline

Većina ispitanika navela je da njihovi prijatelji ne pridaju poseban značaj činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije. Pripisuju to prijateljskom odnosu koji ima više razumijevanja za takvu situaciju:

Ne okolina uopće ne, i kažem uvijek su, uvijek je toliko velika grupa ljudi da se onda ni ne primijeti ovoga, ti odnosi. (S2)

Pa ne, ne... ništa, ne... većinom mi smo prijatelji, jedino on je skupa, mi smo skupa, mi se ne... mislim možda se zezamo nekad, ali ne, većinom...roditelji. (S3)

E pa kaj se okoline tiče, tu je malo drugačija situacija jer mislim da već stvarno jako puno mladih i moje god..kaj se tiče moje godište stvarno nema nikoga... jer to znači ono sve kasnije i kasnije ljudi opće ulaze u nekšne ozbiljnije veze, tak da stvarno i moje društvo neje da gleda to ve na.. kao, mislim i oni su čak... s obzirom da smo godina tu negde, slobodni pa možda zbog toga gledaju malo drugačije, al velim s obzirom na obitelj, oni su totalno ono oke kaj se toga tiče. (S4)

Jedan od ispitanika je ipak primijetio da prijatelji znaju isticati i drugačije se ponašati prema blizancima s obzirom na tu činjenicu. Ističe kako se prijatelji prilagođavaju onom blizancu s kojim dijele više dodirnih točaka:

Pa... skužio sam onak da ima specifično, neki puno više naglašavaju, imam par prijatelja koji su isto kao i ja, onak u kratkom periodu, dvije, tri godine dosta onak isto promijenili se dosta, onak prošli s tog djetinjastog stalnog druženja ono gluposti izlasci, da su isto dosta promijenili i sad su onak kao, joj puno mi je bolje kaj si se promijenio, puno bolje kaj nisi tak ostao ko tvoj brat, da nisi više tak, i prirodno je da smo se svi promijenili, tak da imam par prijatelja koji su kao ja, ono iz društva, s kojima se puno više sada družim, to jest puno se više družu sa mnom, nego što se družu s mojim bratom baš zato jer smo eto, se, ima nas par nas koji smo se osamostalili, više ne živimo skupa s roditeljima, više nismo onak na kvartu na kojem smo odrasli, imamo cure, pa sam reko imamo to double date-se i to, tako da.. ima par prijatelja koji su kao i ja kažem to jel...odrasli pod navodnicima, a imam par prijatelja koji nisu, s njima se onda manje viđam i onda oni to možda više gledaju kao klasično, kao kaj ovaj, kaj s curom si stalno ovo ono, dobro sad je već prošlo toliko vremena da su se navikli, da to više nije ništa ono neobično, da ja

nekad neću doći na nekakva druženja ili to, ili da neću ostat dugo, da znaju da ću se pokupit u jednom trenutku ono puno ranije doma.. il da ću doć s curom negdje, mislim da su se već ono navikli na to tak da ono, kako ko, znači od prijatelja, kako ko, neki gledaju to kao pozitivnu stvar, a na mog brata onda gledaju kao negativno što je i dalje ostao isti, nekima je to onak glupo, neki su onak e isuse bože, je ziher sad si našo curu sad si ti promijenjen, sad si ti promijenjen, sad si ti promijenjen, jesi ti sad neš.. neki možda to gledaju na taj način kao da si možda ne znam, dignuo nos, da sad odjednom gledam drugačije na druge ljude, što nije istina, mislim promijenio sam se, al nije istina (...) (S1)

No što se tiče šire obitelji odnosno rodbine, neki od ispitanika su istaknuli da oni znaju više naglašavati i pripisivat značaj toj činjenici. Također to povezuju sa starijim osobama u obitelji na koje vežu tradicionalne vrijednosti:

(...) a za obitelj pa mislim, mislim da obitelj, pogotovo neka daljnja obitelj, mislim daljnja ono koju viđaš jednom u godinu dana, mislim da oni definitivno imaju pozitivnije mišljenje pogotovo stariji ljudi da to gledaju na neki način, a ti si, a svaka čast, zapravo super, super, mislim da oni gledaju definitivno, daljnja obitelj kao to nešto, kao pozitivnije mene gledaju zbog činjenice da sam u vezi, nego na mog brata koji nije u vezi, mislim da na to gledaju pozitivnije (...) (S1)

Isto kao i u obitelji, ono mislim da ti je polako vrijeme da su godine već tu kao, ak moreju seke moreš i ti kao, al velim ja sam nikad to ne poslušala tak da.. (S4)

Ne, jedino što sam primijetila da K. ajmo reći te strane ima pritisak jel stalno dobiva pitanja, a kad ćeš ti neć dečka, jel ti imaš dečka, jel ti uopće imaš dečka, pa jesti ti ikad imala dečka, jer K., dobro ja znam, ali ja ko sestra, ali K. nikad nije svoje partnere, to jest dečke upoznavała s obitelji ko ni ja dosad ovog, partnera to jest M. to je prvi partner s kojim sam, ja sam upoznala obitelj, i tak ni K. još dosad nije upoznala nikada obitelj s partnerom, što ne znači da ih vjerojatno nije imala, neću ja to ništa joj otkrivat, ali kao nije upoznala transparentno, tak da je često njoj pitanje kao jel imaš ti dečka, jesi uopće ikad imala dečka, pa kad ćeš imat K. imaš već toliko i toliko godina.. pa ti misliš cijeli život biti sama. Imam osjećaj da ima više ona pritisak s te strane nego bilo šta što ja osjetim. (...) Pa, ne prijatelja kolko ono šire obitelji, al to više na razini ujna, ujak, stric, baka ono klasične priče ono: pa zlato pa kada ćeš si ti nać dečka, baka kao jer njoj je jedino sad još da se mi unuci kao nađemo, usrećimo bla bla bla. (S5)

Kao i kod mišljenja obitelji, kvaliteta odnosa jednojajčanih blizanaca kod većine, nije se promijenila s obzirom na mišljenje okoline o činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije. Često se naglašava obrambeni i zaštitnički stav blizanca koji je u vezi:

Ne, okolina baš nema utjecaj i imamo sreću tu da je okolina toliko ono otvorena i prihvatljiva da ja to stvarno ne osjetim. (S2)

Pa ne... nije se promijenila, ne. (S3)

Ne, ne, ne, stvarno ne. (S4)

Ne, više ja znam nekad tu uskočiti, kažem dosadni ste, kako vi znate dal ona ima ili nema to što ona ne kaže na glas ne znači da nema i tu u principu svako prestane pričati jel to je istina, ne moramo mi upoznavati, sve sa svojim privatnim životom, dal to uključuje i ljubavno poslovno ili bilo koji aspekt života, znači mi nismo dužni ko osobe nikom.. sebe opravdavati drugima, to je do god mi ne smatramo da je to potrebno..tak da to su po meni glupe zezalice s kojima želite isprovocirati osobu, sada dal vam je nakana pozitivna ili negativna ovisi o vama kao osobi, ali kao... kak da kažemo uvjetno rečeno ne više ja, više meni nekad zna bit kao dosta toga, pa kao daj prestanite odakle vi znate šta ona ima, šta ona nema, u kojem je ona statusu ili da li će doći za 2 dana s dečkom s mužem u krajnju liniju ili će otići u Indiju i udat se, mislim ono kao tako da. (S5)

8. Rasprava

Ovim su se istraživanjem željela istražiti iskustva i značenje romantičnih veza za jednojajčane blizance te na koje načine doživljavaju mogućnosti romantičnih veza u refleksiji na interakciju sa svojim blizancem. Rezultati istraživanja provedenih na šest jednojajčanih blizanaca pokazali su da blizanci ističu povezanost sa svojim blizanačkim parom te da se kvaliteta odnosa nije promijenila s obzirom na romantičnu vezu jednog od blizanca, već su se samo promijenile neke okolnosti u vidu manje provođenja zajedničkog vremena, a tome u prilog ide rezultat istraživanja (Schwarz, Mustafić i Junker 2015: 173-180) koji govori kako su jednojajčani blizanci više privrženi svom blizancu nego romantičnom partneru pa on manje može utjecati na kvalitetu odnosa. Prema Frommu (1956) odnos bi se jednojajčanih blizanaca mogao nazvati psihičkom simbiotskom zajednicom koja podrazumijeva dva neovisna tijela koja su u psihološkom smislu povezana u jedno, što ide u prilog mišljenju jednojajčanih blizanaca koji su okarakterizirali svoj odnos kao poseban i da se ne može uspoređivati s drugim odnosima, pa

čak i sa ostalom braćom. Fortuna i sur. (2010; prema Afifatunnisa i sur., 2024) također pridonose razmišljanjima posebne povezanosti, isticanjem snažne privrženosti koja se kod blizanaca stvara već u maternici, a koja može stvoriti bližu vezu nego kod ne blizanaca. Takvi se nalaz podudara i sa istraživanjem Greenwood (2018) u kojem je većina ispitanika izraz 'bezužjetna ljubav' koristila kako bi opisali odnos sa svojim blizancem. Također, iz rezultata je dobiveno da partneri imaju pozitivan odnos prema blizanačkoj vezi te je često i podupiru, pa možemo reći da dobro funkcioniraju kao trijada (Giddens i sur., 2012: 148; prema Simmel, 1955).

Ispitanici su istaknuli kako su prošli izazovno razdoblje razdvajanja od svojih blizanačkih parova te naglasili pomak u individualnosti s obzirom na prošlost. Također, smatraju da i partneri gledaju na njih kao dvije individualne osobe. Okolina raspoznaje blizance tek kada ih bolje upozna, a često postavlja pitanje o lokaciji drugog blizanaca kada ih sretnu bez njega. No, blizanci su istaknuli da ih okolina često uspoređuje što im izaziva nezadovoljstvo. To možemo povezati s društvenom stigmom koju navodi Goffman (1963) kroz koju društvo blizancima konstruira virtualni društveni identitet. Svoju individualnost, blizanci su isticali razlikama u karakteru, naglašavajući da iako su fizički slični, karakterno se razilaze.

Rezultati istraživanja su pokazali kako blizanci pridaju veliki značaj odnosu s partnerom svog blizanca, to jest između svog partnera i blizanačkog para. Neki su istaknuli da bi htjeli da je taj odnos još bolji, a neki pak važnost tog odnosa jer smatraju da on utječe na odnos između njih kao blizanca što potvrđuju rezultati Pietila, Bülow i Björklund (2012: 48) koji govore da su u skladnim brakovima partneri prihvaćali blizanački odnos. Kod blizanaca kod kojih su partneri poznavali njihove blizanačke parove prije stupanja u vezu, istaknuta je olakšana situacija. Druženja isključivo u troje nisu česta pojava kod ispitanih blizanaca, a najčešće zajedničko vrijeme provode u nekom opuštenom druženju čime sudjeluju u interakcijskom ritualu, a pozitivno iskustvo te grupne interakcije podrazumijeva sklonost njenom ponavljanju (Collins, 2004).

Činjenica da imaju jednojajčanog blizanca kod ispitanika nije potaknula ozbiljna razmišljanja o romantičnim vezama, već samo neke sitnice poput prihvaćanja partnera od strane blizanačkog para te pozitivna vještina svađanja koja je naučena u blizanačkom odnosu. Rezultati su pokazali kako je odnos obitelji prema činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije drugačiji prema blizancu koji je u vezi u odnosu na onog koji nije. Ispitanici koji nisu u romantičnoj vezi, češće dobivaju komentare od strane obitelji što ističu kao negativno. Ispitanici koji su u romantičnoj vezi, izjasnili su se kako nisu primijetili da obitelj pridaje posebnu važnost činjenici

da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije. Iako drugačije doživljavaju odnos obitelji prema toj činjenici, blizanci ističu kako to ne utječe na njihov blizanački odnos, to jest njegovu kvalitetu. Prijatelji blizanaca također ne pridaju poseban značaj toj činjenici, no okolina u vidu šire obitelji i rodbine po mišljenju polovice ispitanika ipak dodjeljuje određeni značaj. Rezultati pokazuju, da kao i kod mišljenja obitelji, okolina time ne utječe na blizanački odnos i njegovu kvalitetu. Mišljenja obitelji i okoline su dio procesa socijalizacije, a označavaju primarne i sekundarne socijalizacijske aktere (Berger i Luckmann, 1992).

9. Zaključak

Svrha ovog istraživanja bila je stjecanje šireg uvida u blizanački odnos koji je pod utjecajem romantičnog partnera te odnosa okoline na činjenicu da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije. Jednojajčani su blizanci posebni po svojim biološkim, psihičkim i sociološkim karakteristikama koje ih određuju, a pronalazak partnera od strane samo jednog blizanca u blizanačkom paru, donosi promjene u samom odnosu između blizanaca, ali i izaziva zanimljive reakcije obitelji. Kroz jedinstven proces socijalizacije, jednojajčani blizanci formiraju svoj identitet u kojem dolazi do mnogo prepreka i izazova. Romantična veza je oblik veze u kojoj na privrženost sa partnerom utječe privrženost sa blizancem kod kojih je ta međusobna privrženost izraženija nego kod bilo koje druge braće, pa čak i dvojajčanih blizanaca.

Rezultati istraživanja su pokazali da kvaliteta odnosa jednojajčanih blizanaca nije pod utjecajem ni činjenice da je jedan u vezi, a drugi nije, ni mišljenjima obitelji i okoline o istoj. Njihov odnos ostaje ne promijenjen u smislu kvalitete, dok se neke sitne razlike osjete u intenzitetu provođenja zajedničkog vremena. Naglasili su da su već prošli kroz prvo razdvajanje u životu, pa romantična veza stoga nije imala značajan utjecaj na njihov odnos. Iako ih okolina često miješa i uspoređuje, naglasili su različitosti u karakteru i time istaknuli dio svoje individualnosti. Pokazalo se da pridaju velik značaj odnosu partnera i blizanca, i u vidu blizanca koji je u vezi, i u vidu onog koji nije, smatraju da je to bitno jer uzimaju svog blizanca kao referentnu točku u mišljenjima. Rjeđa su druženja između samo blizanaca i partnera, ona najčešće zapravo uključuju i druge ljude, najviše u širem obiteljskom ili prijateljskom kontekstu. Rezultati su pokazali da za razliku od okoline, obitelj, uža i šira, ističe činjenicu da jedan od blizanaca nije u vezi s obzirom na drugog, a zanimljivo je da su to istaknuli samo blizanci koji nisu u vezi.

Koliko god se odnos blizanaca promijenio stupanjem jednog od njih u vezu, blizanačka povezanost ostala je ista. Blizanci su kroz cijelo istraživanje najviše naglašavali jedinstvenost svoje blizanačke veze, a činjenicu veze jednog od blizanaca opisivali su samo kao prirodan i logičan dodatak životu svake osobe. Utjecajem obitelji i okoline, vidimo da jednojajčani blizanci prolaze kroz potrebu drugih da uspoređuju njihove životne puteve u svim aspektima jer su kod jednojajčanih blizanaca najlakše uočljive razlike s obzirom na isti genetski kod i veliku fizičku sličnost. Oni su usprkos, ali i zahvaljujući svojoj istosti, poseban entitet u društvenom, ali i individualnom kontekstu.

Popis literature

- Abercrombie, N., Hill, S., & Turner, B. S. (2008). *Rječnik sociologije*. Jesenki i Turk.
- Afifatunnisa, A., Kristiana, I. F., & Masduki, Y. (2024). Sibling relationship dimensions: A phenomenological study on identical twin children. *KONSELI: Jurnal Bimbingan dan Konseling (E-Journal)*, *11*(1), 111-120.
- Ainslie, R. (1997). *The psychology of twinship*. Northvale, NJ: Jason Aronson.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, *44*(4), 709-716.
- Aji, R., Aji, S. R., Noorma, N., & Suratman, S. (2023). *Interpersonal communication*. Lambert Academic Publishin.
- Bandić, J. (2019). *Vrste privrženosti* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
- Berger, P.L. i Luckmann, T. (1966./1992.) *Socijalna konstrukcija zbilje*, prev. S. Dvornik, Zagreb: Naprijed.
- Berk, L.E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Zagreb: Naklada Slap
- Bogdanović, M. (2018). *Odnos stilova roditeljstva, stilova privrženosti i broja partnerskih veza* (Master's thesis, University of Zagreb. Department of Croatian Studies. Division of Psychology).
- Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss. *Attachment* (Vol. 1). New York, US: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). Attachment and Loss. *Loss, Sadness and Depression* (Vol. 3). New York, Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss. London: Basic Books.
- Bryan, E. M. (1992). *Twins, triplets and more: Their nature, development and care*. (No Title)
- Carr, D., Giddens, A., Duneier, M., & Appelbaum, R. P. (2012). *Introduction to sociology*. WW Norton & Company, Inc..
- Carr, D., Giddens, A., Duneier, M., & Appelbaum, R. P. (2018). *Introduction to sociology*. WW Norton & Company, Inc..
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*.

- Fortuna, K., Goldner, I., & Knafo, A. (2010). Twin relationships: A comparison across monozygotic twins, dizygotic twins, and nontwin siblings in early childhood. *Family Science*, 1(3–4), 205–211. <https://doi.org/10.1080/19424620.2010.569367>
- Fraley, R. C., & Tancredy, C. M. (2012). Twin and sibling attachment in a nationally representative sample. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(3), 308-316.
- Fromm, E. (1956). *Umijece ljubavi*, Zagreb (Matica Hrvatska) 1965.
- Goffman, E. (1963.) *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Greenwood, J. L. (2018). *Identical Twins: Adult Reflections on the Twinship Experience*. Rowman & Littlefield.
- Hazan, C., & Diamond, L. M. (2000). The Place of Attachment in Human Mating. *Review of General Psychology*, 4(2), 186-204. <http://dx.doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.186>.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>.
- Iagulli, P. (2016). Randall Collins and the sociology of emotions. *Italian Sociological Review*, 6(3), 411-411.
- Malek, C. *The Role of Twin's Situation in Adult Romantic Relationships* (Doctoral dissertation, School of Education, Bar-Ilan University Ramat Gan, Israel 2018).
- Mead, G. H. (1934./2003.) *Um, osoba i društvo*, prev. S. Dvornik, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Noble, N., Bradley, L., Parr, G., Duemer, L. (2017.) „Fostering twins’ identity development: A family issue“, *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, sv. 25(4): 345-350
- Pietila, J. L., Bulow, P., & Bjorklund, A. (2012). Twinship and marriage-experiences during the course of twin relationships. *Rev. Eur. Stud.*, 4, 45.
- Rania, N., Kusuma, N., & Murniwati, M. (2018). Perbedaan Bentuk dan Ukuran Rugae Palatina Antara Ayah dan Anak Kandung Laki-Laki Suku Minangkabau di Wilayah Luhak Nan Tigo. *Andalas Dental Journal*, 6(1), 49–61.

Schwarz, S., Mustafić, M., & Junker, S. (2015). Attachment to the romantic partner and sibling: Attachment hierarchies of twins and non-twin siblings. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 9(2), 169-183.

Simmel, G. (1955). *Conflict and the web of group affiliations* (K. Wolff, Trans.). Glencoe, IL: Free Press.

Stewart, E. A. (2000.). Towards the social analysis of twinship. *The British journal of sociology*, 51(4), 719-737

Su-Russell, C., & Sanner, C. (2023). Chinese childbearing decision-making in mainland China in the post-one-child-policy era. *Family Process*, 62(1), 302–318.

Tancredy, C. M., & Fraley, R. C. (2006). The nature of adult twin relationships: an attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 78.

Prilozi

Prilog 1. Tablica deskriptivnih podataka o ispitanicima i intervjuima

	Ispitanik/ca	Spol	Mjesto/platforma i datum održavanja intervjua	Vrijeme trajanja intervjua	Istraživačica
S1	A.T.	M	Zagreb 26.6.2024.	1 h i 16 min	Karla Grašić
S2	T.L.	Ž	Dramalj 30.6.2024.	19 min	Karla Grašić
S3	I.M.	M	Donja Dubrava 2.7.2024.	27 min	Karla Grašić
S4	K.Z.	Ž	Mursko Središće 3.7.2024.	17 min	Karla Grašić
S5	D.G.	Ž	Zagreb 8.7.2024.	58 min	Karla Grašić
S6	L.R.	Ž	Online, Google Meet 22.7.2024.	17 min	Karla Grašić

INFORMIRANI PRISTANAK

na sudjelovanje u kvalitativnom istraživanju metodom dubinskog intervjua za potrebe
diplomskog rada:

Blizanaštvo i romantične veze

Istraživač: Karla Grašić

Institucija: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Kratak opis teme istraživanja

Cilj ovoga rada je istražiti iskustva i značenje romantičnih veza za blizance, to jest istražiti načine na koje osobe koje su bliznaci doživljavaju mogućnosti romantičnih veza u refleksiji na interakciju sa svojim blizancem/blizankom.

Opis procesa istraživanja

U svrhu prikupljanja podataka potrebnih za realizaciju osnovnog cilja i svrhe istraživanja, provode se 6 dubinskih intervjua, 3 intervjua s blizancima koji su u vezi te 3 intervjua s blizancima čiji je blizanac u vezi.

Mogući rizici i dobici

Nema rizika povezanih s ovim istraživanjem osim korištenja Vašeg dragocjenog vremena. Mogući dobitak je detaljnija analiza i objašnjenje oblikovanja Vašeg identiteta kao jednojajčanog blizanca. Rezultati ovog istraživanja pomažu ispunjenju i odgovoru na ciljeve istraživanja u sklopu spomenutog završnog rada.

Pravo na odbijanje i odustajanje

Slobodni ste odustati u bilo kojem trenutku. Također možete odbiti odgovoriti na pitanja koja smatrate neugodnim.

Povjerljivost

Sve informacije koje podijelite tijekom dubinskog intervjua ostaju povjerljive. Nitko osim istraživačice neće imati pristup tim podacima u njihovom izvornom obliku. Kvalitativna metodologija koja će se koristiti u istraživanju osigurava da iskorišteni podaci ne mogu ni na koji način ukazivati na Vaše ime te preko njih neće biti moguće rekonstruirati Vaš identitet.

Dostupni izvori informacija

Ukoliko imate dodatnih pitanja možete kontaktirati istraživačicu na sljedeću e-mail adresu:

kgrasic@fhs.hr

AUTORIZACIJA

Pročitao/la sam i razumio/razumjela ovaj informirani pristanak te pristajem sudjelovati u ovom istraživanju.

Polu-strukturirani intervju: **Blizanci i romantične veze**

Upoznavanje sudionika s ciljevima istraživanja, načinima zaštite osobnih podataka, informiranje sudionika o snimanju intervjua, mogućnošću odustajanja u bilo kojem trenutku, čitanje i potvrda informiranog pristanka.

I) DIREKTAN UTJECAJ NA ODNOS

1. Molimo Vas opišite Vaš odnos s Vašim blizancem?
2. Kakva su Vaša iskustva s odnosom Vas i Vašeg blizanca od kad je/ste u vezi?
3. Možete li opisati na koji način provodite vrijeme s Vašim blizancem od kada je/ste u vezi?
4. Je li Vam bitno mišljenje Vašeg blizanca o Vašem partneru?/ Je li Vam bitno mišljenje partnera Vašeg blizanca o Vama? Zašto?
5. Molimo Vas opišite vrijeme koje provodite s Vašim blizancem te njihovim/svojim partnerom?
6. Jeste li primijetili drugačiju priklonjenost Vašeg blizanca od kada je/ste u vezi? Kakvu?
7. Kakvu važnost pridajete odnosu s partnerom Vašeg blizanca? / Kakvu važnost pridajete odnosu Vašeg blizanca i Vašeg partnera?

II) UTJECAJ PARTNERA

1. Možete li opisati Vaš odnos s blizancem prije ili nakon što ste ušli/je ušao u vezu? Je li se što promijenilo?
2. Možete li opisati odnos s partnerom Vašeg blizanca/ Vašeg partnera i blizanca?

3. Smatrate li da partner Vašeg blizanca/ Vaš partner razumije povezanost s Vašim blizancem?
4. Uključuje li Vas/Vašeg blizanca i na koji način partner Vašeg blizanca/Vaš partner u zajedničke aktivnosti?
5. Smatra te li da Vaš partner/partner Vašeg blizanca gleda na Vas kao dvije individualne osobe?
6. Je li i na koji način činjenica da imate jednojajčanog blizanca utjecala na Vaša razmišljanja o vezi?

III) ODNOS OBITELJI/OKOLINE

1. Na koji način biste opisali odnos Vaše obitelji na Vašu vezu/nedostatak veze s obzirom na Vašeg blizanca?
2. Na koji način biste opisali odnos okoline na Vašu vezu/nedostatak veze s obzirom na Vašeg blizanca?
3. Možete li opisati najistaknutija razmišljanja Vaše obitelji o činjenici da jedan/jedna od vas je u vezi, a drugi/druga nije?
4. Smatrate li da okolina pripisuje poseban značaj činjenici da je jedan od blizanaca u vezi, a drugi nije? Na koji način?
5. Smatrate li da se kvaliteta Vašeg odnosa promijenila s obzirom na mišljenja obitelji o činjenici da je jedan blizanac u vezi, a drugi ne? Na koji način?
6. Smatrate li da se kvaliteta Vašeg odnosa promijenila s obzirom na mišljenje okoline o činjenici da je jedan blizanac u vezi, a drugi ne? Na koji način?